

LAUREA
AMMATTIKORKEAKOULU

Uuden edellä

”Nyt videoidaan!” - opas videoinnin mahdollisuuksista päiväkodissa

Ahonen, Jenna & Pajari, Satu

2012 Tikkurila

Laurea-ammattikorkeakoulu
Tikkurila

”Nyt videoidaan!” -
opas videoinnin mahdollisuuksista päiväkodissa

Jenna Ahonen,
Satu Pajari
Sosiaaliala
Opinnäytetyö
Lokakuu, 2012

Jenna Ahonen & Satu Pajari

”Nyt videoidaan!” - opas videoinnin mahdollisuuksista päiväkodissa

Vuosi 2012 Sivumäärä 46 + 33

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena oli tuottaa opas videoinnin mahdollisuuksista päiväkodissa. Opas koottiin pääosin kirjallisuuden pohjalta, mutta siihen vaikuttivat myös omat ideat ja päiväkodille annetun kyselyn vastaukset. Vaikka opas tehtiin vantaalaiselle päiväkodille, on se yleistettävissä kaikkien varhaiskasvattajien käyttöön.

Oppaan tavoitteena on alentaa videoinnin aloittamisen kynnystä sekä antaa varhaiskasvattajille ideoita ja vinkkejä videointiin liittyen. Oppaassa käsitellään muun muassa videoinnin aloittamista ja videon muokkaamista, sekä esitellään erilaisia tapoja hyödyntää videointia lasten, vanhempien ja työntekijöiden kanssa.

Opinnäytetyö on toiminnallinen, mutta se sisältää kaksi avoimia kysymyksiä sisältänyttä kyselyä. Kyselyt toimitettiin päiväkodin neljälle eri ryhmälle. Työn alussa kyselyllä kartoitettiin videoinnin sen hetkistä käyttöä päiväkodissa sekä tiedusteltiin työntekijöiden toiveita opasta koskien. Työntekijöille käytiin esittelemässä valmis opas ja he saivat antaa palautetta avoimella kyselyllä.

Työntekijät kokivat, että opas oli selkeä ja sisälsi hyviä ideoita videoinnin käytöstä. Oppaan koettiin motivoivan etenkin jo valmiiksi videoinnista kiinnostuneita. Kuitenkin konkreettista opastusta videoinnin käyttöön jäätettiin kaipaamaan.

Jenna Ahonen & Satu Pajari

“Let’s record videos!” - a guidebook on the possibilities of video recording in kindergarten

Year	2012	Pages	46 + 33
------	------	-------	---------

The purpose of this thesis was to create a guidebook about the possibilities of using video recording as a method in kindergarten. The guidebook was assembled mainly using literature and our own ideas. Further suggestions were received from questionnaire answers from kindergarten personnel. Although the guidebook was originally made for one kindergarten in Vantaa, all early childhood educators can use it.

The purpose of the guidebook is to make it easier to get started with using a video camera and give ideas about video recording for kindergarten personnel. The guidebook contains information on how to get started with a video camera, how to edit a video and how to avail video recording in different ways with children, workers and parents.

This is a functional thesis but it includes two questionnaires which had open questions. The questionnaires were given to four different kindergarten teams. The questionnaire gave information about how much the kindergarten personnel had used video recording and what were their wishes concerning the guidebook. The guidebook was presented to the early childhood educators and they were given questionnaires for a chance to give feedback.

The kindergarten personnel thought that the guidebook was clear and contained good ideas about the use of video recording. They felt that the guidebook motivated especially those who were already interested in using this method. But they also wished a hands-on guidance in using video recording.

Keywords: video recording, early education, guidebook

Sisällys

1	Johdanto	6
2	Opinnäytetyön lähtökohdat	7
	2.1 Yhteistyöpäiväkodin kuvaus	8
	2.2 Opinnäytetyön tavoitteet	8
	2.3 Varhaiskasvatus	9
3	Videointi menetelmänä	10
	3.1 Videoinnista yleisesti	10
	3.2 Mediakasvatus	12
	3.3 Stimulated recall -menetelmä	15
	3.4 Pedagoginen dokumentointi	19
4	Videoinnin soveltaminen päiväkodissa	21
	4.1 Lapset videoijina	21
	4.2 Vanhempien kanssa tehtävä yhteistyö	24
	4.3 Digitaalinen kasvunkansio	26
5	Opinnäytetyön toteutus	27
	5.1 Opinnäytetyön suunnittelu- ja tekoprosessi	28
	5.2 Kysely	28
	5.3 Alkukartoituskyselyn satoa	29
	5.3.1 Videoinnin hyödyntäminen	29
	5.3.2 Haasteet ja resurssikysymykset	30
	5.3.3 Toiveet oppaan suhteen	30
	5.3.4 Yhteenveto	31
	5.4 Oppaan tekoprosessi	31
	5.5 Palautteen pyytäminen oppaasta	33
	5.6 Työntekijöiden palaute oppaasta	34
	5.6.1 Oppaan ulkonäkö, sisältö ja hyödynnettävyys	34
	5.6.2 Yhteenveto	35
	5.7 Eettisyys opinnäytetyöprosessissa	35
6	Pohdinta	36
	6.1 Kyselyjen onnistuneisuus	38
	6.2 Oppaan arviointia	39
	6.3 Ammatillinen kasvu ja itsearviointi	40
	6.4 Tulevaisuuden näkymät	41
	Lähteet	43
	Kuviot	46
	Liitteet	47

1 Johdanto

Opinnäytetyön aiheena on videoinnin hyödyntäminen päiväkodissa. Tarkoituksena on tuoda uusia työkaluja varhaiskasvatukseen esittelemällä videoinnin mahdollisuuksia päiväkodissa. Tähän pyrittiin kokoamalla opas: Nyt videoidaan! - opas videoinnin mahdollisuuksista.

Videoinnin eri käyttömahdollisuuksista päiväkodissa ei ole olemassa selkeää koottua teosta. Aineistoa löytyy, mutta se on osana laajempaa kokonaisuutta ja vaihtelevilla nimikkeillä. Opamme onkin ainutlaatuinen siinä, että se kokoaa samojen kansien väliin videoinnin eri osa-alueet: aloittamisen, haasteet ja käytännön vinkit videoinnin hyödyntämiseen niin lasten, vanhempien kuin työntekijöiden kanssa.

Tavoitteena opinnäytetyössä oli tutustua videoinnin eri käyttömahdollisuuksiin ja tuottaa selkeää ja monikäyttöinen opas, joka sisältää vinkkejä, joita varhaiskasvattajat voivat hyödyntää työssään. Halusimme myös innostaa videoinnin aloittamiseen. Opasta voivat hyödyntää sekä videointia aloittelevat että sitä jo enemmän käyttäneet varhaiskasvattajat. Asetettujen tavoitteiden perusteella arvioidaan työn onnistuneisuutta.

Opinnäytetyössä tuodaan esille, miten eri tavoilla videointia voidaan soveltaa päiväkodissa. Esimerkiksi videon avulla tehdään lapsen kehitys näkyväksi ja videomateriaalia voidaan käyttää tukena vanhempien kanssa tehtävässä yhteistyössä. Video tuo työntekijöiden kokemukset ja rutiinien tuoman hiljaisen tiedon näkyväksi ja käyttöön koko työyhteisöön.

Menetelmänä opinnäytetyössä käytettiin ensisijaisesti kyselyä. Vantaalaisen Yrttitien päiväkodin henkilökunnalta tiedusteltiin kyselylomakkeella toiveita ja ajatuksia videoinnista ja tulevasta oppaasta sekä kartoitettiin, minkä verran videointia sillä hetkellä käytettiin. Opas ja palautteenanto esiteltiin työntekijöille päiväkodissa paikan päällä. Palaute annettiin kyselylomakkeella, jossa oli avoimia osa-alueita ja tarkentavia kysymyksiä. Kyselylomakkeiden avulla pyrittiin saamaan mahdollisimman monen työntekijän panostus oppaaseen. Lomakkeisiin päädyttiin, koska ympärivuorokautisessa päiväkodissa useamman ryhmän työntekijöiden haastattelujen sopiminen olisi ollut haasteellista.

2 Opinnäytetyön lähtökohdat

Idea opinnäytetyöhön lähti siitä, kun toinen meistä suoritti työharjoittelun päiväkodissa, jossa käytettiin jonkin verran videointia. Videointi oli kyseessä olevassa päiväkodissa suhteellisen tuore asia, joten opinnäytetyön avulla olisi mahdollista tuoda päiväkodin henkilökunnalle erilaisia näkökulmia siitä, miten videointia voisi käyttää toimipaikassa. Halusimme myös itse tutustua menetelmään. Tutkimuksen onnistumiseen vaikuttaakin suuresti se, onko tutkija kiinnostunut aiheesta (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2007: 77). Työharjoittelun aikana kävi ilmi, että videoinnin levittämistä muihin ryhmiin harkittiin, mikä omalta osaltaan herätti halun uuden luomiseen, kehittämiseen ja eteenpäin viemiseen.

Emme olleet aikaisemmin juurikaan havainneet videoinnin käyttöä päiväkodeissa. Poikkeuksena olivat erinäisten esitysten ja erityistilanteiden kuvaaminen. Joissakin päiväkodeissa käytettiin vain digitaalisia kameroita valokuvien ottamiseen. Menetelmän vähäinen käyttö lisäsi mielenkiintoa sitä kohtaan.

Opinnäytetyöt tehdään pääsääntöisesti hankkeissa. Hankkeiden ulkopuolisissa opinnäytetyöissä tulee kuitenkin olla jokin työelämäyhteys. Koska idea opinnäytetyön aiheeseen syntyi Yrttitien päiväkodissa, oli luonnollista kysyä päiväkotia työelämäyhteydeksi. Yhteistyö tutun päiväkodin kanssa voi olla molempien osapuolten kannalta sujuvampaa, kun aikaisempi yhteys on jo olemassa.

Yrttitien päiväkodin johtajaan oltiin yhteydessä sähköpostitse, kun aihe alkoi hahmottua. Päiväkoti oli halukas yhteistyöhön. Opinnäytetyön alussa kävi ilmi, että yhteistyöhenkilönä toimiva päiväkodin johtaja, tulisi vaihtumaan kesken prosessin. Kumpikaan osapuoli ei kokenut estettä sille, että seuraava johtaja toimisi uutena yhteystahonä.

Kun on kyse tutkimuksista, joissa on osana lapsia, on Vantaan kaupungilla lähtökohtaisesti anonyymiteetin sääntö eli päiväkotien nimiä ei tulisi mainita. Koska tutkimuksemme ei suoraan koske yksittäisiä lapsia, meitä kehoitettiin varmistamaan päiväkodista, sopiiko päiväkodin nimen mainitseminen heille.

Kun yhteistyöstä sovittiin, alkoi opinnäytetyön teoriaosuuden kokoaminen. Videointi päiväkodissa aiheena ei ole niin laaja, kuin esimerkiksi musiikkikasvatus varhaiskasvatuksessa, joten aineistoa oli rajatumminkin. Halusimme oppaaseen selkeät osa-alueet siitä, miten videointia voidaan hyödyntää lasten, vanhempien ja työntekijöiden kanssa. Teorian kokoaminen tapahtui tämä jako mielessä. Opinnäytetyössä erotellaan lapset videoijina ja vanhempien kanssa tehtävä yhteistyö omiksi alueikseen. Myös pedagogista dokumentointia ja digitaalista kasvunkansiota käsitellään. Työntekijöiden hyödyntämää videointia sekä videoinnin haasteita ei otsikoi-

tu opinnäytetyöhön erikseen, koska niihin kuuluvaa materiaalia löytyy usean otsakkeen alta. Videointia käsitellään yleisesti ja syvennytään stimulated recall - haastattelumenetelmään.

2.1 Yhteistyöpäiväkodin kuvaus

Vuonna 1981 rakennettu Yrttitien päiväkoti sijaitsee Vantaan Hiekkaharjussa ja on osa Tikkurilan päivähoitopalveluja (Vantaan kaupunki Tikkurilan päivähoitopalvelut). Päiväkoti tarjoaa iltta-, viikonloppu- ja ympärivuorokautista hoitoa vuorotyöläisten ja/tai opiskelijoiden lapsille. Iltta- ja ympärivuorokautinen päivähoito sijoittuu kello 18-06 välille (Uudenmaan kaupungin vuoropäivähoidon perusteet).

Toisin kuin päivähoitoon, vuorohoitoon ei ole subjektiivista oikeutta. Vuorohoitoon saaminen edellyttää molempien vanhempien vuorotyötä tai iltaan sijoittuvaa opiskelua ja lapsen hoitoajat perustuvat vanhempien työ- ja opiskeluaikoihin. (Uudenmaan kaupungin vuoropäivähoidon perusteet.) Yrttitien toimintayksikkö on yksi kolmesta ympärivuorokautista hoitoa tarjoavista päiväkodeista Vantaalla. Lisäksi iltahoitoa tarjoaa viisi päiväkotiä. (Vantaan kaupunki Päivähoito Ympärivuorokautinen toiminta ja iltahoito.)

Yrttitien päiväkoti koostuu kuudesta lapsiryhmästä. Päärakennuksessa toimii neljä lapsiryhmää: kaksi alle 3-vuotiaiden ryhmää ja kaksi 3-5-vuotiaiden ryhmää. Erillisessä lisärakennuksessa toimii 4-6-vuotiaiden ryhmä, jossa annetaan myös esiopetusta. (Vantaan kaupunki tikkurilan päivähoitopalvelut.) Yrttitien päiväkodissa työskentelee päiväkodin johtaja, lastentarhanopettajia, lastenhoitajia, avustajia sekä keittiö- ja siivoushenkilökuntaa.

2.2 Opinnäytetyön tavoitteet

Päiväkodissa, johon opas tehtiin, videointia oli käytetty suhteellisen vähän. Toimipaikassa oli puhetta siitä, että videoinnin käyttöä voisi laajentaa. Kuitenkaan videoinnin eri käyttömahdollisuuksia ei ollut erityisemmin mietitty ja sitä sovellettiin melko kapealla alalla. Halusimme edistää videoinnin käytön lisäämistä päiväkodissa, sillä käsityksemme mukaan toimipaikassa ei ollut tehty konkreettisia suunnitelmia videoinnin lisäämiseen.

Tavoitteena opinnäytetyössä oli, että oppaan avulla päiväkodin työntekijät saisivat tietää konkreettisista tavoista, joilla videointia voisi hyödyntää. Opas saattaisi alentaa videoinnin aloittamisen kynnystä. Tavoitteenamme oli tuoda työntekijöiden tietoisuuteen uusia videoinnin tapoja esimerkiksi joulunäytelmien ja kevätjuhlien videoinnin rinnalle. Opinnäytetyöllä pyritään siis tutustuttamaan työntekijöitä videointiin menetelmänä ja tuomaan esiin sen eri soveltamismahdollisuuksia.

Henkilökohtaisina tavoitteinamme oli tutustua videoinnin menetelmään monipuolisesti. Halusimme saada selkeän käsityksen videoinnin käyttömahdollisuuksista, jotta voisimme hyödyntää niitä työelämässä.

2.3 Varhaiskasvatus

Opinnäytetyön tavoitteena on antaa varhaiskasvatuksen työntekijöille uusia työkaluja ja näin kehittää varhaiskasvatustyötä. ”Varhaiskasvatus on pienten lasten eri elämänpiireissä tapahtuvaa kasvatuksellista vuorovaikutusta, jonka tavoitteena on edistää lapsen tervettä kasvua, kehitystä ja oppimista” (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005: 11). Tällä tarkoitetaan muun muassa sitä, että vanhemmat ja varhaiskasvattajat tekevät yhteistyötä toistensa kanssa luodakseen lapselle parhaat mahdolliset edellytykset tasapainoiselle kasvulle. Etenkin varhaiskasvatushenkilökunnalta tämä edellyttää kasvatustieteellistä tietoa esimerkiksi lapsen kehitykseen liittyen, jotta lasta voidaan tukea oikealla tavalla ja puuttua kehittämisen kohteisiin tarpeeksi ajoissa. (Valtioneuvoston periaatepäätös varhaiskasvatuksen valtakunnallisista linjauksista 2002: 9; Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005: 11.) Kaiken kaikkiaan voidaan todeta, että varhaiskasvatuksessa on tärkeää: hoito, kasvatus ja opetus, joista etenkin jälkimmäinen korostuu lapsen kasvaessa (Petäjaniemi & Pokki 2010: 12).

Varhaiskasvatuksessa pyritään etenkin siihen, että lapsi voi hyvin kokonaisvaltaisesti. Tällöin hän muun muassa uskaltaa luottaa kanssaihmiisiin, nauttii olostaan ja kokee olevansa turvassa. Näin kokiessaan lapsen on helpompi innostua leikkimisestä ja oppimisesta. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005: 15.) Hakkarainen korostaa leikin merkitystä, sillä se on äärimmäisen tärkeää lapsen kasvun, kehittymisen ja oppimisen kannalta. Leikki muun muassa kehittää mielikuvitusta, luovuutta ja se auttaa oppimaan uusia asioita. (2008: 14, 17.)

Varhaiskasvattajien tulee jatkuvasti kehittää omaa ammattiosaamistaan arvioimalla ja pohtimalla omaa työtään muun muassa erilaisten dokumentoinnin keinojen avulla. Kasvattajien on myös pyrittävä rakentamaan lapselle ympäristö, joka mahdollistaa erilaisten kokemusten kokemisen ja sen lisäksi on tiedostettava, mitkä asiat voivat edesauttaa kasvua ja oppimista. Kasvattajilta vaaditaan niin ikään edellytyksiä tunnistaa lapsen tarpeita ja tunteita, jotta niihin on mahdollista reagoida. Oman työn ja lasten jatkuva havainnointi ja arviointi edesauttavat varhaiskasvatustyön suunnittelua. Havaintojen dokumentointi ja niiden perusteella arviointi helpottavat seuraamaan muun muassa, mitkä asiat toimivat, missä on parannettavaa, mitä voisi muuttaa ja miten omat teot tai puheet vaikuttavat lapsen oppimiseen. (Heikka, Hujala & Turja 2009: 48; Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005: 16-17.)

3 Videointi menetelmänä

Tarkastelemme videointia menetelmänä yleisemmin ja varhaiskasvatuksen kontekstissa. Käsittelemme menetelmän etuja ja haasteita. Myös mediakasvatusta käsitellään, koska videointi menetelmänä kuuluu sen piiriin. Kuvailemme stimulated recall - haastattelumenetelmää, jossa videointia käytetään tapahtuman palauttamisen apuvälineenä. Pohdimme, miten stimulated recall -menetelmää voidaan soveltaa varhaiskasvatustyössä ja miten sitä on jo sovellettu. Esittelemme pedagoginen dokumentointi - menetelmän, joka on peräisin Reggio Emilia - pedagogiikasta. Siinä tavoitteena on tehdä lapsen toimia näkyväksi erilaisin dokumentoinnin, kuten videoinnin, keinoin.

3.1 Videoinnista yleisesti

Mediaa pidetään usein itsestäänselvyytenä: kameroita, tietokoneita ja muita laitteita käytetään yhä enemmän. On pohdittu kuinka paljon näitä käytetään työelämässä ja miten niiden käyttöä voitaisiin lisätä esimerkiksi päiväkodissa. (Mäkitalo, Ojala, Venninen & Vilpas 2009: 215.)

Työ päiväkodissa on toimintaa, jota voidaan tarkastella. Työn taustalla olevaa pedagogista ajattelua sen sijaan on vaikea reflektoida. Tämä voi turhauttaa työntekijöitä, joiden on vaikea perustella toimintaansa. (Mäkitalo 2009: 215.) Videointi antaa työntekijöille mahdollisuuden palata tarkastelemaan jo tapahtunutta toimintaa.

Suurimmalle osalle videointi on todennäköisesti tuttua näytelmien tai erinäisten esitysten tallentamisessa. Opiskelijat ovat saattaneet kuvata jotakin toimintaa, esimerkiksi lasten ja ohjaajien vuorovaikutusta tai haastatteluja, joita on myöhemmin analysoitu. Näin on tehty monissa toiminnallisissa opinnäytetöissä. Videointia on mahdollista käyttää myös urheilusuoritusten tallentamisessa, jolloin videolta voidaan poimia tekniikkavirheitä tai muita kehittämisen kohteita. Digitaaliset tallennusvälineet ovat tulleet jäädäkseen, mutta on vielä paljon kehitettävää, mitä tulee niiden käyttömahdollisuuksiin. Esimerkiksi pääkaupunkiseudun varhaiskasvatuksen kehittämissyksikön VKK-Metro-hankkeessa haluttiin kokeilla, minkälaista apua videoinnista voisi olla (Mäkitalo ym. 2009: 215).

Vienola toteaa, ettei ole aivan sama, mitä videoidaan silloin, jos halutaan tehdä varmaksi esimerkiksi tutkimustuloksia. Videointi helpottaa aiheeseen palaamisessa ja tarkemmassa tutkimisessa, mutta tällöin on oltava perillä siitä, mitä, miten ja miksi jotakin kuvataan tai on kuvattu. Videoinnin onkin perustuttava johonkin päämäärään, mistä syystä juuri videointi valitaan välineeksi tiedon saamiselle. Tällöin oletetaan hyötyvän juuri nimenomaan videoidusta materiaalista. (Vienola 2005: 71-72.)

Videointia tulisi suorittaa sellainen henkilö, joka on parhaiten perillä kuvattavasta asiasta. Jos kuvataan vaikkapa kasvatustilannetta, niin luonnollinen valinta kuvaajaksi on kasvatuksesta tietoinen henkilö. Jos kuvattava tilanne on yhdessä tilassa, ei pitäisi olla estettä sille, että videokamera asetettaisiin jalustalle, jolloin yhden työntekijän panos muusta työstä ei jää uupumaan. (Vienola 2005: 72, 75.)

On mahdollista, että jotkut ihmiset häiriintyvät videoinnista. Heidän käytöksensä ei ole enää yhtä luonnollista kuin silloin, kun kamera ei ole paikalla. Tämä koskee niin aikuisia kuin lapsia. Vienola viittaa Kaukaiseen ja Kinisjärveen (2002) todetessaan, että jotkut lapset voivat alkaa käyttäytyä poikkeuksellisesti kameran astuessa kuvaan. Myös Lindlöf (1995) toteaa Vienolan mukaan, että keskittyminen omaan olemukseensa saattaa lisääntyä, eikä henkilö välttämättä toimi totuttujen rutiiniensa mukaan. (Vienola 2005: 73.)

Heath ja Luff (1993) eivät Vienolan mukaan ole samaa mieltä. Heidän näkemyksensä asiaan on, että kuvattavana olemisen ei pitäisi olla häiritsevämpää kuin, jos paikalla olisi henkilö, joka havainnoi. Heath ja Luff (1993) vielä suosittelevat Vienolan mukaan videointivälineen asettamista valmiiksi tilaan, jossa aiotaan kuvata, jotta kameran asetteluun ei turhaudu liikaa aikaa eivätkä kuvattavat häiriintyisi tästä. (Vienola 2005: 72.)

Videointi on siitä hyvä menetelmä, että kuvatun materiaalin pariin voi palata aina uudestaan ja uudestaan. Usein mielikuvat tapahtumista ja niiden järjestyksestä voivat olla hajanaiset tai ne voidaan muistaa väärin. Video auttaakin palauttamaan mieleen kuvattuja ja havaittuja asioita. Vienola viittaa aiempaan tutkimukseensa (2004) sanoessaan, että havaintoja tehdessä voidaan huomata videolta sellaisia asioita, joita ei aiemmin ole huomattu. Hänen mukaansa näin voi käydä, jos esimerkiksi kuvataan koko ryhmää, jolloin alkuperäinen mielenkiinto kohdistuu tiettyihin yksilöihin ja videota uudelleen katsottaessa saatetaankin huomata aivan uusia asioita eri henkilöistä. Videoita analysoidessa voidaan joka kerta valita eri teema tai näkökulma, mitä kautta taltioitua materiaalia aletaan havainnoida. Videolta näkyy myös kuvattujen sanaton viestintä, kuten ilmeet, äänenpainon muunnokset ja käsien laitto puuskaan. (Vienola 2005: 73, 75-76.)

Joskus videoanalyysia tehdessä voi helpottaa, jos merkitsee ylös havaintojaan riippuen siitä, mikä on havainnoinnin tarkoitus. Esimerkiksi saatetaan haluta tietoa lapsen motorisista kyvyistä tai siitä, kuinka usein joku käyttäytyy tietyllä tavalla. (Vienola 2005: 76.)

Vienola viittaa aikaisempaan tutkimukseensa (2004), jossa hän havaitsi lasten puhuvan toisilleen eri tavalla ollessaan keskenään kuin aikuisen ollessa paikalla. Hän toteaa, että voisi olla mielenkiintoista selvittää tarkemmin lasten kommunikoinnin eroja. (Vienola 2005: 76-77.) Olisi mielenkiintoista päästä näkemään, miten lapset esimerkiksi leikkisivät keskenään, kun

aikuinen ei ole läsnä, vaan ainoastaan kamera olisi tallentamassa lasten toimintaa. Pystyisivätkö lapset todella käyttäytymään luonnollisesti kameran ollessa paikalla vai unohtaisivatko he sen nopeasti?

3.2 Mediakasvatus

Mediakasvatus on kasvatusta, jossa käytetään erilaisia medioita tai medioiden välittämiä merkityksiä (Liukko & Kangassalo 1998: 7). Korhonen viittaa Pesoseen ja Borgiin (2005: 38-41) ja Borgiin ja Moringiin (2005: 53-57) sekä Anttilaan (2006) todetessaan mediakasvatuksen olevan ”tietoista yritystä harjaannuttaa ihminen aktiiviseksi ja kriittiseksi median käyttäjäksi” (2010: 22). Hakkarainen ja Kumpulainen viittaavat Suorantaan ja Ylä-Kotolaan (2000), jotka listaavat mediakasvatuksen osa-alueiksi muun muassa mediapedagogiikan ja mediadidaktiikan. Pedagogiikalla he tarkoittavat kasvattajien toimintaa ohjaavia periaatteita, kun taas didaktiikalla viitataan käytännön opetusratkaisuihin. (Hakkarainen & Kumpulainen 2011: 8-9.)

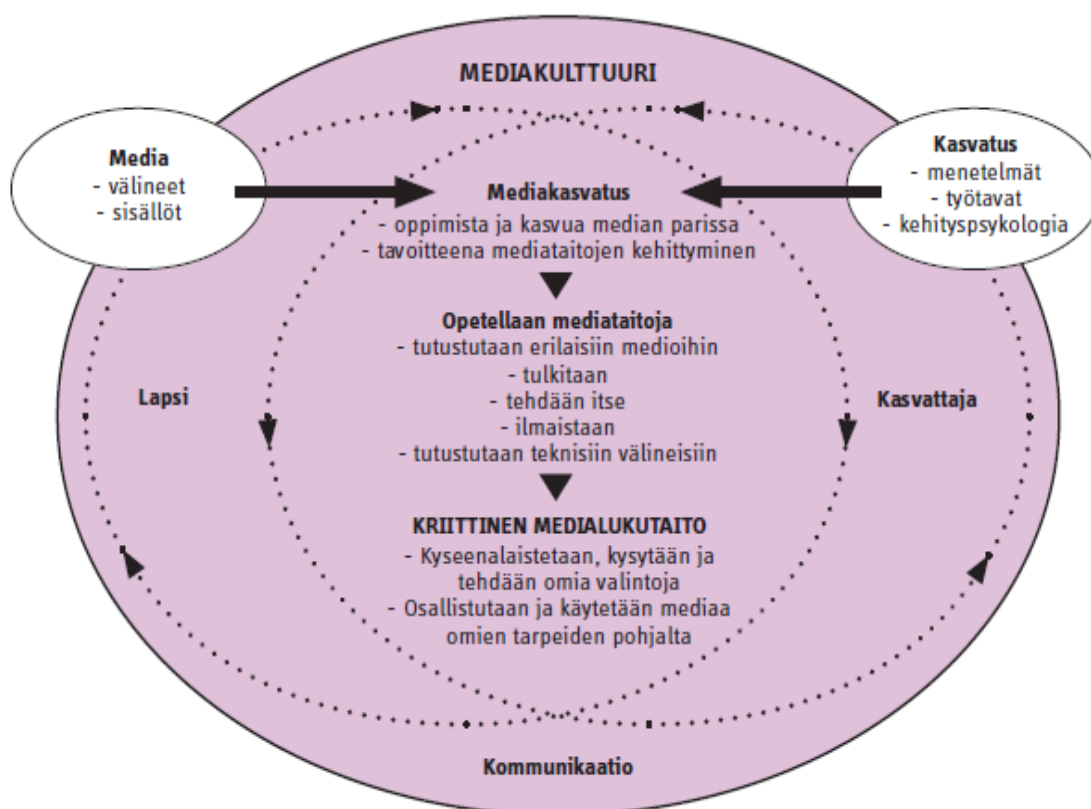
Lähes kaikissa suomalaisissa kodeissa on jo teknologialaitteita, joten voidaan sanoa elävämme tieto- tai informaatioyhteiskunnassa (Korhonen 2010: 9). Työelämässä tarvitaan mediakykyä ja -pätevyyttä, ja jo lapsilta vaaditaan median käytön perusosaamista ja medialukutaitoa (Liukko & Kangassalo 1998: 10-11). Messenger Daviesin mukaan medialukutaito on taitoa käyttää erilaisia medialaitteita, ymmärtää niiden ominaisuuksia ja luoda yhteyksiä omien kiinnostusten kohteidensa mukaan (2010: 64-65).

Mediakasvatuksella pyritään antamaan tietoa median käyttämisestä ja tekemisestä sekä mediakulttuurin kohtaamisesta. Tavoitteena on lisätä lapsen mediatietoisuutta. Oleellista mediakasvatuksessa on ajattelun, kommunikaation ja itseilmaisun edistäminen. (Liukko & Kangassalo 1998: 7.) Korhonen viittaa Heinoseen (2008: 70-71), jonka mukaan se on medioiden kokeilemista, rajojen asettamista ja lasten ja vanhempien välisen keskustelun kannustamista (2010: 22). Mediakasvatukseen liittyviä osa-alueita ovat muun muassa televisio, valokuva, radio, videot, elokuvat ja teatteri sekä lehdet, tietokoneet, mainokset ja sarjakuva (Liukko & Kangassalo 1998: 13).

Kylmäsen mukaan mediakasvatuksen osa-alueita ovat ”mediatekstien vastaanottaminen, medialaitteiden käyttäminen, omien mediaesitysten tuottaminen ja median integrointi esiopetuksen sisältöalueisiin” (2010: 9-10). Mediakasvatus varhaiskasvatuksessa - opas erottelee mediakasvatuksen osa-alueiksi turvataitojen, tunnetaitojen, sosiaalisten taitojen sekä median vastaanottamisen, tuottamisen ja kommunikoinnin taitojen kehittämisen. Turvataitoihin kuuluvat muun muassa lasten mediakäytön valvominen ja rajoittaminen ja ikärajoista kiinni pitäminen. Tunnetaidoissa keskustellaan ja tutustutaan median herättämiin tunteisiin. Sosiaalisia taitoja harjoitetaan muun muassa tekemällä yhdessä mediaesityksiä. Vastaanottamisen ja

tuottamisen taidoissa lapsi tutustuu mediaan ilmaisuvälineenä. (Mediakasvatus varhaiskasvatuksessa - opas 2008: 17-19.)

Mediakasvatus varhaiskasvatuksessa - oppaassa (2008: 8) hahmotellaan mediakasvatuksen kokonaisuutta kuvion avulla seuraavanlaisesti:

Kuvio 1: Mediakasvatuksen kokonaisuus

Kuviossa kattoterminä on mediakulttuuri, joka edustaa mediakeskeistä informaatiokulttuuria, jossa elämme. Sen sisällä tehdään mediakasvatusta, jossa käytetään välineinä eri medioita, kuten tietokonetta ja televisiota, tavoitteena mediataitojen oppiminen ja lopulta kriittinen medialukutaito. Lapsi tutustuu ja tarkastelee ympärillä olevaa mediaa. Kasvattaja puolestaan tutustuu erilaisiin medioihin, on tietoinen median riskeistä ja turvallisesta käytöstä sekä suunnittelee mediakasvatusta. Lapsen ja kasvattajan välillä käydään kommunikaatiota, jonka tavoitteena on tietojen ja arvojen välittäminen. (Mediakasvatus varhaiskasvatuksessa 2008: 9.)

Wuorisalo viittaa muun muassa Kalelaan (2005b: 263-271), jonka mukaan mediakasvatuksessa on esillä kaksi suuntautumista, joista toinen alleviivaa moraalista suojelun näkökulmaa ja toi-

nen korostaa mediaa voimaannuttamisen välineenä (2010: 90-91). Rajoittamisen asenne on tyypillisesti lähtöisin aikuisten huolista (Messenger Davies 2010: xiii).

Mediakasvatus ei rajoitu vain kouluihin ja päiväkoteihin. Jokainen aikuinen on mediakasvattaja, koska aikuiset mahdollistavat median läsnäolon lasten elämässä. Aikuisten olisi hyvä tiedostaa mediakasvatuksen tärkeä asema lasten maailmankatsomusten ja ihmiskäsitysten avartajana ja muodostajana. Aikuisten on oltava tarkkoja, etteivät he siirrä omia mieltymyksiään ja tietojaan, vaan kannustavat lapsia itseilmaisuun ja omien ajatusten kunnioittamiseen. (Liukko & Kangassalo 1998: 7).

Suomen perusasteen ja toisen asteen opetussuunnitelmiin on kirjattu mediakasvatus (Arnolds-Granlund 2010: 42), mutta esimerkiksi Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa (2005) sitä ei mainita. Stakes, nykyinen Terveyden ja hyvinvoinnin laitos THL, julkaisi erikseen oppaan nimeltä Mediakasvatus varhaiskasvatuksessa (2008). Mediakasvatus tulisi kuitenkin aloittaa jo lapsen ollessa pieni, jolloin oleellisin mediakasvatuksen muoto on median käytön, esimerkiksi television katselun, määrällinen ja laadullinen rajoittaminen. Rajoitukset tulisi muistaa perustella lapsen iän mukaan, koska pelkkä kieltäminen ei toimi yhtä hyvin. Kun lapselle asettaa alusta alkaen säännöt median käytön suhteen, on hänen helpompi seurata niitä myös ollessaan vanhempi. Myös mediattomia päiviä suositellaan. (Korhonen 2010: 22-23.)

Joskus ajatellaan, että pienet lapset, vauvat ja jopa syntymättömät lapset eivät kuulu mediakasvatuksen ja -kulttuurin piiriin. Tämä on väärä johtopäätös, sillä vauvat alkavat hankkia kulttuurisia kokemuksia elämänsä ensihetkestä lähtien. (Messenger Davies 2010: 9.) Jo pienet lapset elävät jatkuvassa informaatiotulvassa. Erilaiset mediat säätelevät lasten elämänrytmiä ja muokkaavat heidän mielipiteitään. Etenkin televisiolla on suuri rooli lasten todellisuuden muokkaajana. Lastenohjelmille tyypillinen kiirehtiminen ja touhuaminen voivat johtaa siihen, etteivät lapset kykene hiljentymään. (Liukko & Kangassalo 1998: 9, 11.)

Medioiden merkitystä, ja sitä minkälaiselle medialle altistaa lapset, on syytä tarkastella, koska ”medioihin valitut aiheet ja tärkeysjärjestykset muokkaavat käyttäjien maailmankuvaa” ja käsitystä yhteiskunnasta. Esimerkiksi väkivaltaiset elokuvat ja televisio-ohjelmat voivat synnyttää asenteita, jotka hyväksyvät väkivallan. (Liukko & Kangassalo 1998: 9.)

Mediataitojen opettamista tulisi sisältää kaikkeen kasvatukseen. Esimerkiksi erillinen viestintäkasvatus ei ole riittävää. Jokaisella kasvattajalla on eettinen velvollisuus tutustua eri medioihin ja ottaa osaa niihin. Media pitää pyrkiä tuomaan osaksi jokapäiväistä kasvatusta ja opetusta. Tarvittavan tuntuman eri medioihin saa vain itse kokeilemalla, jolloin rohkeus ja halu oppia lisääntyvät. (Liukko & Kangassalo: 11, 14.) Media ja tekniikka kehittyvät ja mene-

vät eteenpäin eksponentiaalista vauhtia, joten kasvattajien jatkuvana haasteena on pysyä kehityksen ja uusien trendien mukana.

Varhaiskasvattajien ei tulisi asennoitua mediakasvatukseen aikaa vievänä lisätyönä, vaan pikemminkin pitää sitä tavallisena osana arkea esimerkiksi musiikkikasvatukseen tapaan. Mediakasvatus ei vaadi erityisiä taitoja, vaan jo pelkkä median arkisuus ja sen tiedostaminen on riittävää mediakasvatusta. (Kylmänen 2010: 9.)

Mediakasvatusta voidaan tuoda päiväkodissa esille esimerkiksi vanhempainillassa seuraavalla tavalla: Jotta lapset ja heidän vanhempansa saataisiin pohtimaan esimerkiksi television katse- lun merkitystä ja eri ohjelmien vaikutuksia, voidaan päiväkodissa videoida keskusteluja, joissa lapset keskustelevat televisio-ohjelmista: mikä on heidän lempiohjelmansa, mistä ohjelmasta he eivät pidä jne. Video voidaan sitten näyttää vanhempainillassa ja siitä voidaan keskustella. (Kylmänen 2010: 47.)

3.3 Stimulated recall -menetelmä

Stimulated recall on haastattelumenetelmä, jossa apuna käytetään toimintaan liittyvää virikettä, kuten äänitettä tai videota. Patrikainen ja Toom lainaavat Jokista ja Pelkosta (1996: 136-137), joiden mukaan joskus käytetään myös valokuvia tai piirroksia. Menetelmää on käytetty 1950-luvulta lähtien. Sille on useita eri nimityksiä: stimulated recall -menetelmä, -metodologia tai -haastattelu ja sen lyhenteet str-, sr- ja stri-menetelmä. Suomeksi on käytetty nimityksiä virikkeitä antava haastattelu ja vahvistetun palautuksen menetelmä. Kuitenkin suomenkieliset käännökset eivät ole vielä vakiintuneet ja etsivät paikkaansa. Tavoitteena menetelmässä on alkuperäisen tilanteen mahdollisimman tarkka palautus ja sanoittaminen. (Patrikainen & Toom 2004: 239-240, 242.)

Stimulated recall -menetelmää käytetään pääosin laadullisissa eli kvalitatiivisissa tutkimuk- sissa, joissa pyritään tutkimaan jotakin tiettyä ilmiötä tämän luonnollisessa tapahtumaympä- ristössä. Haastattelu voi olla strukturoimaton tai strukturoitu. Painopiste on siinä, miten yksi- lö kokeen tilanteen. Haastattelu tulisi suorittaa mahdollisimman nopeasti videoidun tilanteen jälkeen. Patrikainen ja Toom viittaavat Bloomiin (1953: 162) todetessaan, että kahden vuoro- kauden kuluttua 95 prosenttia tilanteen tapahtumista voidaan palauttaa mieleen. Tämä kos- kee kuitenkin vain tapahtumia, ei haastateltavan ajattelua. (Patrikainen & Toom 2004: 240, 242.)

Menetelmä on suosittu etenkin kasvatuksen alalla. Jokainen osallistuja kertoo omasta osallis- tumisestaan videoituun tilanteeseen (Theobald 2008: 2). Sen jälkeen yhdessä yritetään ym- märtää haluttua ilmiötä tai tilannetta. Eskelinen (1991: 6) toteaa Patrikaisen ja Toomin mu-

kaan, että videoinnin hyötynä on, että tilanteen palauttaminen ei perustu pelkästään työntekijöiden muistin varaan. (Patrikainen & Toom 2004: 240, 246-247.) Videointi sallii uusien näkökulmien omaksumisen. Näkökulmia voi myös vaihdella eri katselukerroilla, jolloin aihetta voi käsitellä perusteellisemmin. (Mäkitalo 2009: 216.) Theobald viittaa Clarkeen (2003), jonka mukaan henkilön on helppo päästä käsiksi kuvaushetkellä kokemiinsa tunteisiin videon tuottaman välittömän stimulaation avulla (2008: 2). Videointi ei juuri häiritse seuraamisen kohteena olevaa tilannetta (Patrikainen & Toom 2004: 246).

Ojala viittaa Dahlbergiin ym. (1999) sanoessaan, että videomateriaalia ei pidetä täytenä todellisuuden kuvaajana, vaan sille annetaan merkitys tulkintojen avulla (2009: 29). Videota katsottaessa pysähdytään kohtiin, joita työntekijät haluavat reflektoida. Ei ole väliä pysäyttääkö videota tutkija vai tutkittavat vai kenties molemmat, mikä tekee menetelmästä joustavan. Yleisimmät kysymykset, joita videosta esitetään, ovat mitä, miten ja miksi - kysymyksiä. Kysymyksiä voivat olla esimerkiksi, mitä teit tässä tilanteessa ja miksi. Parker ja Gehrke (1986: 229) kertovat Patrikaisen ja Toomin mukaan, että tilannetta voi lähestyä erottelemalla tilanteen aikaiset ja jälkeiset ajatukset sekä haastattelutilanteessa syntyneet ajatukset. Etuna on, että tutkija voi haastattelutilanteessa esittää tarkentavia kysymyksiä. (Patrikainen & Toom 2004: 243, 245, 247.)

Työntekijät käyvät läpi mitä ajattelivat ja tunsivat tilanteessa (Patrikainen & Toom 2004: 242). Muiden kommentit tuovat lisää näkökulmaa ja uutta ajateltavaa. Pitää kuitenkin olla tarkka, että tuo omia ajatuksiaan esille juuri sopivasti, ettei peitä toisten kokemuksia. Iso-korpi (2003: 36-42) toteaa Mäkitalon mukaan, että reflektointi on todella tärkeää työyhteisölle, sillä se antaa edellytykset työntekijöiden kognitiiviselle, taidolliselle ja emotionaaliselle kehitykselle. (Mäkitalo 2009: 216, 218, 220.) Videoinnissa on se hyvä puoli, että se pitää kohteet aidosti kiinni tilanteessa. Viitaten Jokiseen ja Pelkoseen (1996: 138) sekä Engströmiin ym. (1988) Patrikainen ja Toom toteavat, että videointi estää tutkittavia vastaamasta kaavamaisesti teoriaan tukeutuen. (Patrikainen & Toom 2004: 247.)

Menetelmän tavoitteena on tuoda sanalliseksi usein piiloon jääviä asioita, kuten hiljainen tieto ja vuorovaikutus (Patrikainen & Toom 2004: 254, 257). Mäkitalo lainaa Heikkilää ja Heikkilää (2007: 179-187) todetessaan, että hiljainen tieto sisältää muun muassa ammattitaidon ja henkilökohtaiset taidot, mutta myös oivallukset, intuitiot ja oletukset. Heikkilä ja Heikkilä (2007: 179-187) jatkavat edelleen Mäkitalon mukaan, että tällaista äänettömän tiedon muuntamista yhteisten kokemusten avulla kutsutaan sosialisatioprosessiksi ja kun hiljaista tietoa sanoitetaan ja jaetaan muiden kanssa, se muodostuu tulkintojen kautta yhteiseksi tiedoksi. (Mäkitalo 2009: 217.) Hiljaisen tiedon sanoittaminen on tärkeää, sillä sanomattomat uskomukset ja odotukset vaikuttavat kuitenkin toimintaan (Patrikainen & Toom 2004: 256). Kun yh-

teistä tietoa testataan toimintamalleina käytännössä, työntekijät sisäistävät ne (Mäkitalo 2009: 218).

Mäkitalo toteaa, että Isokorven (2003: 36-42) mukaan videointi mahdollistaa tapahtuman uudelleenkokemisen mielessä, toiminnan uudelleenarvioinnin ja koettujen tunteiden reflektoinnin, mitkä taas mahdollistavat uuden oppimisen. Niiranen ja Kinos (2001) sanovat Mäkitalon mukaan, että yhteisellä reflektoinnilla yksilöstä lähtenyt toimintatapa saadaan yhteisön käyttöön ja yhdessä asioita käsittelemällä saadaan esimerkiksi päiväkotikuluttuurista yhtenäisempi. Niiranen ja Kinos (2001) toteavat Mäkitalon mukaan tämän olevan tärkeää, koska työntekijöiden käsitykset varhaiskasvatuksesta ovat usein eri aikakausilta ja voivat olla hyvin erilaisia ja ristiriidassa keskenään. (Mäkitalo 2009: 218.)

Tutkijalla on suuri rooli stimulated recall - haastattelussa. Tutkija voi halutessaan katsoa videomateriaalin etukäteen ja tehdä muistiinpanoja haastattelua varten. Patrikainen ja Toom viittaavat Mayeriin ja Marlandiin (1997: 21), joiden mukaan asiantuntijan rooli on tutkittavalla henkilöllä, mutta tutkijalla on tärkeä asema aktiivisena kuuntelijana ja tapahtuman mieleen palauttamisen auttamisessa ja pohdiskelussa. Tutkijan on kuitenkin vältettävä tuomitsemista, johdattelua ja arvioimista. Patrikainen & Toom lainaavat edelleen Eskelistä (1993: 76), joka muistuttaa, että tutkijan ennako-odotukset voivat vaikuttaa tuloksiin. Monesti tutkittavat ovat hieman hämmentyneitä itsensä katsomisesta videolta ja kuvailevat toimintaansa konkreettisesti. Tutkijan vastuulle jää merkityksellisten miksi-kysymysten esittäminen, jotta päästään käsiksi ajatteluun toiminnan takana. (Patrikainen & Toom 2004: 243, 245, 252.)

Tobin (2005) toteaa Theobaldin mukaan, ettei videointia tarvitse käyttää pelkästään mieleen palauttamisessa. Sitä on käytetty myös keskusteluun kannustamisessa. Esimerkiksi menetelmä koettiin toimivaksi, kun päiväkotilasten vanhemmille näytettiin videomateriaalia lapsista päivähoitossa. (Theobald 2008: 2.)

Stimulated recall - menetelmää on hyödynnetty päiväkotityössä Vantaalla muun muassa Jokiniemen päiväkodissa, jossa vuorovaikutusta havainnoitiin videoinnin avulla (Pitko & Tenhunen 2009: 75). Haasteeksi työntekijät ilmoittivat projektin alussa rohkeuden löytämisen videoinnin käytön aloittamiseen ja myöhemmin ajan löytämisen videoiden katseluun. Menetelmä koettiin kuitenkin hyödylliseksi ja sen koettiin lisänneen yhteistä ymmärrystä toiminnasta. (Mäkitalo 2009: 218, 219.)

Jos haluaa tietää, miksi lapsi teki jonkin asian tietyllä tavalla, on hänet saatava refleктоimaan toimintaansa. Sopivan tilaisuuden tullen voi ehdottaa lapselle, haluaisiko hän katsoa toimintaansa, joka on videoitu. Lapsen katsellessa toimiaan voi kasvattaja esimerkiksi kysyä lapselta, mitä hän ajatteli tehdessään jonkin asian tietyllä tavalla. (Forman 2002: 1.)

Mäkitalo käytti stimulated recall - menetelmää ollessaan yliopisto-opiskelijan ohjaajana. Opiskelija piti päiväkotihenkilökunnalle ohjauskertoja, jotka Mäkitalo kuvasi videolle. Menetelmä koettiin onnistuneeksi etenkin, koska ohjauskertojen aikana toimintaa ei voi kommentoida eikä reflektoida ja jälkikäteen se voi olla hankalaa. (Mäkitalo 2009: 219.) Yleensäkin opettajien, olivat he sitten peruskoulun opettajia, korkeakouluopettajia tai varhaiskasvattajia, on mahdotonta pohtia ajatteluprosessejaan opettamisen tai kasvattamisen aikana (Patrikainen & Toom 2004: 239).

Mäkitalo katsoi materiaalia yhdessä opiskelijan kanssa seuraavana päivänä, jolloin ohjaaja pysäytti videon eri kohtiin ja esitti kysymyksiä. Opiskelijalla oli usein aivan erilainen muistikuva ja käsitys tilanteesta, kuin mitä videolta kävi ilmi. Opiskelijalle oli jäänyt ohjaustuokiosta negatiivinen kuva, mutta videolta hän näkikin, miten hyvin moni asia meni ja miten hänen epäjohton mukainen toimintansa ei vaikuttanut lopputulokseen. (Mäkitalo 2009: 219.)

Myös ohjaajan näkökulmasta videoinnista oli hyötyä, kun ohjaaja pystyi antamaan tarkempaa palautetta, kun tilanne käytiin läpi videolta ikään kuin tuoreeltaan. Ohjaaja pohti omaa vastuutaan ja valtaa tilanteessa: pystyikö hän esittämään kysymyksiä, jotka eivät johdatelleet liikaa ja antoivat tilaa opiskelijan omalle pohdinnalle? Ohjaaja myös mietti mitä hyötyä olisi ollut jos videon katselu ja sen reflektointi olisi myös videoitu. Tällöin ohjaaja olisi voinut tarkastella omaa ohjaustaan. (Mäkitalo 2009: 220.)

Vaikka stimulated recall onkin hyvin suosittu menetelmä, sitä on myös kritisoitu. Theobald lainaa Pomerantzia (2005), jonka mukaan videon herättämien muistojen ja tunteiden validiutta on kyseenalaistettu. Pirie (1996) jatkaa edelleen Theobaldin mukaan toteamalla, että etenkin kun kyseessä on pieniä lapsia, tutkijan kommentit ja kysymykset voivat olla johdattelevia tai lapset voivat tuntea tarvetta vastata niin kuin luulee tutkijan haluavan. Kehityksellisestä näkökulmasta on pohdittu, onko lapsilla kykyä toimia oman elämänsä asiantuntijoina. (Theobald 2008: 3.) Ajattelun ja toiminnan reflektointi kun vaatii metakognitiivisia taitoja (Patrikainen & Toom 2004: 249).

Patrikainen ja Toom lainaavat Eskelistä (1993: 71), jonka mukaan kuvattavat saattavat tuntea olonsa vaivautuneeksi ja käyttäytyä eri tavalla kameran ollessa paikalla. Tämä kuitenkin menee yleensä ohi tilanteen jatkuessa. Eskelinen (1993) viittaa edelleen Engeströmiin ym. (1988) ja Lovéniin (1991) todetessaan, että omaksuttuja käyttäytymismalleja on vaikea muuttaa, joten ne tulevat yleensä hyvin esiin videolla. Patrikainen ja Toom viittaavat Alexanderssoniin (1994: 81) todetessaan, että tutkittavien kamerajännitystä vähentää esimerkiksi tutkijan läsnäolo kameran kanssa tilassa ennen varsinaista kuvausta. (Patrikainen & Toom 2004: 248.)

Gass ja Mackey (2000: 5-6) selittävät Patrikaisen ja Toomin mukaan, että haastattelutilanteissa ajatteluprosessien pohtimisessa on riskinä, että tutkittava kehittää selityksiä, jotka eivät ole perusteltuja. Tässä on heidän mukaansa takana ihmisen tarve selittää ja ymmärtää tapahtumia. Patrikainen ja Toom lainaavat Eskelistä (1993: 72-73), joka toteaa, että tutkittavat voivat myös esittää oletuksiaan, miten luulevat asioiden olevan tai puhuvat yleisistä ajattelutavoistaan tilanteeseen liittyvien ajatteluprosessien sijasta. (Patrikainen & Toom 2004: 249.)

3.4 Pedagoginen dokumentointi

Pedagoginen dokumentointi on etenkin Reggio Emilia -pedagogiikassa paljon käytetty menetelmä. Siinä on kyse lapsen toiminnan ja ajatusten näkyväksi tekemisestä erilaisin dokumentoinnin tavoin. Dokumentointi mahdollistaa lapsen ajatteluprosessin näkyväksi tekemisen niin muulle henkilökunnalle kuin vanhemmille. (Heinimaa 2004; Wallin 2000: 126.)

Vantaan kaupungin yhtenä arvona on tuloksellisuus. Varhaiskasvatuksessa tällä tarkoitetaan muun muassa sitä, että lasten toimia ja kehitystä tulisi dokumentoida säännöllisesti. (Vantaan Kaupunki 2005: 10.) Varsinkin työntekijät hyötyvät dokumentoinnista, sillä sen avulla pystytään muun muassa näkemään, miten lapsen ajattelu kehittyy ja milloin hän oivaltaa jotakin. (Wallin 2000: 127).

Reggio Emiliassa ajatellaan, että jokainen lapsi näkee ja kokee maailman yksilöllisesti, jolloin jokaisella lapsella on oma tapansa toimia ja ilmaista itseään eri tilanteissa. Lapsi on ennen kaikkea subjekti ja arvokas yksilö, jonka tulee saada itsensä nähdyksi ja kuulluksi. Lapsi oppii vuorovaikutuksessa muiden lasten, aikuisten ja esineiden tai asioiden kanssa. Lapsia voidaan kin rohkaista kysymään asioista toinen toisiltaan saaden heidät täten oppimaan tovereiltaan. (Heinimaa 2004; Wallin 2000: 95, 124.)

Reggiolaisessa ajattelussa painotetaan, että aikuisen on kyettävä kuulemaan lasta ja antamaan arvo tämän ajatuksille ja toiminnalle (Heinimaa 2004). Wallinkin toteaa, että lasten osallistuessa esimerkiksi johonkin projektiin työntekijän ei tule antaa suoraa tien oikaisuksi tarkoitettua vastausta mahdolliseen ongelmaan, vaan pikemmin auttaa lasta ajattelemaan ja päättämään itse. Lapset ikään kuin asetetaan erinäisten kysymysten äärelle, jolloin heitä haastetaan löytämään omat mahdollisuutensa löytää vastauksia. (Wallin 2000: 85.) Näiden tärkeiden ahaa-elämyshetkien dokumentointi osoittaa, miten kukin yksilö toimii, ajattelee ja kehittää oppimistaan (Heinimaa 2004).

Wallin kertoo, että lasten ajatuksia ja toimintaa voidaan dokumentoida eri tavoin. Dokumentit voivat olla käsin tehtyjä: esimerkiksi kullakin lapsella on oma lohkonsa paperilla, johon

voidaan kirjata muun muassa lapsen puhetta. Dokumentti voi olla myös sarja valokuvia, jolloin voidaan kuvata esimerkiksi piirtämisen vaiheita. Dokumentit voivat olla myös videoita tai äänitteitä, jolloin saadaan suhteellisen tarkka ja totuudenmukainen taltiointi siitä, mitä työskentelyn aikana tapahtuu ja mitä sanotaan. Videointi antaa mahdollisuuden siihen, että tärkeimmät sanat tallentuvat. Esimerkiksi sanat, joista selviää lapsen ymmärtäneen jonkin asian. Pelkkää kirjallista dokumentointia tehtäessä tämä tärkeä asia saattaa mennä ohi. Myös muita dokumentoinnin tapoja, esimerkiksi piirustukset, on olemassa. Useimmiten käytössä saattaa olla useampi kuin yksi dokumentoinnin tapa. On hyvin pitkälti työntekijästä itsestään kiinni, minkälainen taltiointitapa sopii juuri hänelle. (Wallin 2000: 126, 127.)

Arviointi ja reflektointi ovat tärkeä osa pedagogista dokumentointia. Pelkkä toiminnan dokumentointi ei tee siitä pedagogista, vaan toimintaa on kyettävä reflektomaan syntyneen materiaalin avulla. Ylöskirjattu, kuvattu, äänitetty tms. dokumentti on havainnollinen ja konkreettinen näyte prosessista, jonka tapahtumia työntekijät voivat tulkita. Työntekijöiden on tärkeää myös keskustella keskenään dokumenteista, sillä keskusteluiden avulla on mahdollista löytää uusia näkökulmia. Reflektoidessa ja keskusteluissa nousee esiin kysymyksiä: mikä auttoi lasta oppimaan tai havaitsemaan jonkin asian, miten tehdä ympäristö oppimiselle suotuisammaksi tai mitä aikuiset olisivat voineet tehdä tilanteessa toisin. Pedagoginen dokumentointi auttaa näkemään lapsen kehityskaarta ja oppimista. (Wallin 2000: 127.)

Wallinin mukaan pedagoginen dokumentointi on tärkeä osa ammatillista kasvua. Se auttaa näkemään omia kehitystarpeita ja sitä, miten lasten oppimista voitaisiin parhaiten edistää. Dokumentointi antaa mahdollisuuden tulla paremmaksi kasvattajaksi, jos dokumentoitua aineistoa osataan hyödyntää oikein. Itsensä kehittäminen voi myös estää niin sanotun työhön leipääntymisen, sillä tieto lisää ymmärrystä, jolloin yksilöllä on enemmän resursseja työhönsä. (Wallin 2000: 122, 123.)

Lasten työskentelystä on tärkeää olla näkyvää aineistoa, jotta he voivat nähdä, mitä ovat saaneet aikaan. Tällä tavoin lapselle annetaan tilaisuus reflektoinnille ja sen näkemiselle, mitä hän on oppinut. (Wallin 2000: 27.) Olemassa olevat dokumentit auttavat tuomaan lapsen mieleen muistoja ja kokemuksia, jotka omalla tavallaan myös kehittävät henkilöllisyyttä. Lapsi kokee itsensä arvokkaaksi. (Heinimaa 2004.)

Heinimaa toteaa, että pedagogista dokumentointia tehdessä on sen tekijällä oltava jokin perspektiivi ja tavoite, mitä hän hakee dokumentoinnillaan. Etenkin Reggio Emilia -pedagogiikalle on tyypillistä, että lapset osallistuvat erilaisiin projekteihin, joissa kasvattajien on heitä mahdollista havainnoida ja dokumentoida. Lapsia ei saisi olla samanaikaisen dokumentoinnin kohteena liian monta, sillä se saattaa luonnollisesti vaikuttaa dokumentoinnin tasoon. Siksi yleensä valitaan tietyt lapset, keitä erityisesti havainnoidaan. (Heinimaa 2004.)

Dokumentoimalla saadut tiedot ja havainnot voivat auttaa lapsen kohtaamisessa ja ymmärtämisessä. Dokumenteilla tehdään näkyväksi päiväkodin ja lasten arkea ja niiden avulla lasten vanhemmille annetaan mahdollisuus saada mielikuva lastensa maailmasta. (Wallin 2000: 122.) Kati Rintakorpi toteaa Pro Gradussaan, että dokumentoinnin avulla on mahdollista tuoda monitahoisesti esille näkemyksiä niin varhaiskasvatuksesta kuin lapsistakin (2010: 51).

4 Videoinnin soveltaminen päiväkodissa

Aloitamme kuvailemalla lapsia videoinnin käyttäjinä eli videon kuvaajina ja kuvauksen kohteena olijoina. Kuvailemme, miten videoinnin käyttö kannattaa aloittaa lasten kanssa ja esittelemme erilaisia videoinnin harjoituksia ja menetelmiä, joita lasten kanssa voi soveltaa. Jatkamme pohtimalla, miten videointia voidaan soveltaa varhaiskasvatuksessa vanhempien kanssa tehtävässä yhteistyössä. Lopuksi esitellään digitaalisen kasvunkansion, johon voidaan tallentaa videomateriaalia ja jota voidaan käyttää kasvatuskumppanuuden tukena päiväkodissa.

4.1 Lapset videoijina

Lapset on hyvä heti alusta asti tutustuttaa niin videoinnin kohteena olemiseen kuin itse videoimiseen. Jotta lapset voisivat itse kuvata, tulee heille neuvoa kameran perustoiminnot huolella ja rauhassa. Kun lapset näkevät itsensä televisioruudulta ja esiintyvät kameran edessä, he oivaltavat, miten tekniikka toimii ja miten kameralla voidaan myös harhaanjohtaa. (Liukko & Kangassalo 1998: 88-89.) Videokamerat ja digitaaliset kamerat ovat jo niin kevyitä ja kooltaan pieniä, että laitteen koko ei estä pieniäkin lapsia harjoittelemasta niiden käyttöä (Nevala 2011: 37).

Nevala (2006: 31-32) toteaa Nevalan ja Kiesiläisen kautta, että kameran käytön opettelussa tulee olla kärsivällinen. Hän jatkaa luetellessaan medialukutaidon kehittymisen kolme vaihetta: mekaaninen, ymmärtävä ja kriittinen taito. Mekaanisen taidon vaiheessa opetellaan konkreettisesti kameran käyttöä ilman syvällisempää tavoitetta. Tästä edistytään seuraavaan vaiheeseen, missä käsitetään, että mediaa voi käyttää viestien välittämiseen. Viimeisessä kriittisessä vaiheessa median avulla tuodaan esiin jo omia ajatuksia. (Nevala & Kiesiläinen 2011: 27.) Alussa, kun lapset vasta tutustuvat laitteeseen, on heidän videointijälkensä haparoivaa. Lasten taidot kehittyvät kuitenkin yllättävän nopeasti. Lapset saattavat reagoida videokameraan aluksi hulluttelemalla ja ilveilemällä. Tämä menee kuitenkin ohi, mutta etenkin ensimmäisillä kuvauskerroilla aikuisen läsnäolo, ohjaus ja rauhoittelu korostuvat. (Nevala 2011: 38-39.)

Uuden lapsiryhmän ryhmäytymisprosessissa voidaan hyödyntää videointia tekemällä esittelyvideo, jossa jokainen lapsi esittelee itsensä ja kertoo esimerkiksi harrastuksensa. Videota voidaan katsoa yhdessä useita kertoja. Myös päiväkodista tai lapsiryhmästä voidaan tehdä yhdes-

sä esittelyvideo uusille lapsille, vanhemmille tai työntekijöille. Lasten omat kertomukset tekevät videosta eläväisemmän kuin esimerkiksi pelkkä työntekijöiden kerronta. Erilaisista retkistä, omasta ryhmästä, vierailijoista ja ryhmätöistä voidaan tehdä myös pidempi dokumenttimaisempi kooste. Tärkeää on, että lasten näkökulma tulee esille. Aikuisten on hyvä tiedostaa, ettei lasten tuotoksista tule niin ”hienoja” kuin aikuisten, mutta lapset nauttivat itse tehdyn aineiston katsomisesta. (Liukko & Kangassalo 1998: 89.)

Nukketeatteritoiminnassa, johon on mahdollista yhdistää monenlaista työskentelyä, kuten kädentaitoja nukkejen askartelemisen muodossa, voidaan hyödyntää videointia nukkeesitysten kuvaamisessa. Menetelmä sopii erityisesti ujoille ja aroille lapsille, jotka uskaltavat yleensä avautumaan ja olemaan videoitavina, jos käytössä on sermi tai muu vastaava, jonka takana lapsi voi olla. Jännitykseen voi auttaa myös ryhmän oma maskotti, esimerkiksi joku pehmolelu, joka voi olla lapsen tukena hänen ollessaan videoitavana. Maskottia voidaan soveltaa myös videopäiväkirjassa, jossa maskotti käy vuorollaan jokaisen lapsen kotona ja lapsi kertoo päiväkodissa kameralle mitä puuhaili maskotin kanssa. (Liukko & Kangassalo 1998: 89-90.)

Videokirjeenvaihtoa voidaan hyödyntää esimerkiksi kouluun tutustumisessa. Ekaluokkalaiset voivat esitellä videolla koulua ja opettajia esikoululaisille. Esikoululaiset voivat tehdä tutustumisvideon tulevalle opettajalleen. Kirjeenvaihtoa voidaan käydä tiheämmin syksyn ja koulun aloittamisen lähestyessä. (Liukko & Kangassalo 1998: 90.) Esikoululaiset voivat myös lähettää kysymyksiä ja ajatuksia koulun aloittamisesta videon välityksellä tulevalle opettajalleen. Opettaja vastaa ja molemmat osapuolet tutustuvat toisiinsa näin jo ennen varsinaista koulun alkua.

Videon avulla voidaan käsitellä jotain opittavaa asiaa. Lapsille annetaan mahdollisuus toimia opettajina, mikä motivoi heitä ja innostaa oppimaan. Videolla lapset voivat vaikka kertoa, kuinka pitää toimia kun ollaan yhdessä kävelyretkellä: kuljetaan jonossa, pidetään kaveria kädestä kiinni, ei lähdetä harhailemaan. Lapset voivat muistuttaa, miten toimitaan tienylitystilanteissa. Videota katsotaan yhdessä ja siitä keskustellaan. (Liukko & Kangassalo 1998: 90.)

Lapset voivat kuvata toisistaan lyhyitä ja ytimekkäitä näytelmäpätkiä. Kyseessä voi olla vaikka yksinkertainen lapsen ja jonkin eläimen (jota lapsi esittää) kohtaaminen. Videota katsotaan jälkikäteen yhdessä. Yksi tapa prosessoida katsottua on haastatella jokainen videopätkän nähnyt lapsi erillisessä tilassa, jossa lapsi kertoo mitä hän näki. Aikuinen kirjoittaa lasten vastaukset ylös. Yhdessä käydään sitten läpi, miten erilaisiin asioihin lapset kiinnittivät huomiota ja miten erilailla lapset muistivat asioita. (Kylmänen 2010: 18.)

Videopensseli-menetelmä on mediakasvatuksen työkalu, jota voidaan soveltaa esi- ja alkuopetuksessa. Sen avulla voidaan opetella matematiikkaa, äidinkieltä ja kuvataidetta. Tavoitteena on saada lapset havainnoimaan ympäristöä aktiivisesti. Ideana on, että lapset kuvaavat ympäristöstään asioita, joita yhdistää jokin muoto, väri tai alkukirjain. Menetelmä on viisivaiheinen: lämmittely, kuvaamisen havainnollistaminen, kuvaaminen, tuotosten katsominen ja palautekeskustelu. Lämmittely-vaiheessa ympäristöä katsotaan itse tehdyn kameran linssin läpi (omat sormet muodostavat linssin tai esimerkiksi pahvista askarrellaan etsin). Havainnollistamis-vaiheessa aikuinen näyttää lapsille, miten kamera välittää kuvaa, kun se on kytketty vastaanottimeen. (Nevala 2009: 3-6.)

Menetelmä on helppo ottaa käyttöön, sillä siihen ei vaadita erityisosaamista. Kamerakin tulee tutuksi menetelmää sovellettaessa. (Nevala 2009: 3.) Kuvaustekniikka on aina sama: kohdetta kuvataan ensin aivan läheltä. Kamera voidaan viedä melkein kiinni kuvattavaan asiaan ja aloitetaan kuvaus. Kuvakulmaa laajennetaan eli kameraa viedään sitten pois päin, jolloin esiin tulee kohteen ympäristö. (Nevala 2011: 36.) Kameraa kannattaa liikuttaa fyysisesti, mikä on helpompaa lapsille kuin zoomin käyttö.

Videomateriaali on pohjana keskusteluille, joissa luokitellaan eri asioita. Yhdessä pohditaan esineiden käyttötarkoituksia ja lasten sanavarasto karttuu. Videopensseli-menetelmää on sovellettu myös suomen kielen opiskeluun, koska se on motivoiva keino opettaa lapselle sanoja. Aineistoa katsottaessa aikuinen voi pysäyttää kuvan kohtaan, jossa näkyy joku esineen yksityiskohta. Lapset yrittävät sitten tunnistaa mikä esine on kyseessä ja etsiä sitä sitten ympäristöstään. (Nevala 2011: 36-37, 39, 41.)

Videoiminen kehittää lasten motorisia taitoja, hahmottamista sekä koordinaatiota. Kuvaustilanteessa kehittyy muun muassa käden ja jalan yhteistyö sekä aistien ja lihasten välinen yhteistyö. Esiopetusikäisille helppointa on värien kuvaaminen, sillä päiväkodista löytyy helposti erivärisiä kuvattavia asioita. Aikuinen seuraa, että lapset osaavat aloittaa ja lopettaa kuvaamisen oikeassa kohdassa. Jos kuvattavia asioita on vaikea löytää, aikuinen auttaa ja antaa vinkkejä. Kun videota katsotaan yhdessä, aikuinen voi kysellä miksi jokin esine on tietyn värinen ja mitä värityksellä halutaan kertoa. Lapset voivat myös luetella asioita, joita väri tuo heidän mieleensä. Television tai tietokoneen ääni kannattaa katselutilanteessa laittaa pois päältä, etteivät kuvaushetken äänet häiritse yhteistä keskustelua. (Nevala 2011: 36-38, 41.)

Videoinnin jälkieditointi jää yleensä aikuisten vastuulle. Tähän kuuluvat esimerkiksi alku- ja lopputekstien lisääminen sekä kohtausten leikkaus. Tärkeintä on, että lasten näkökulma säilyy ja etteivät aikuiset muuta lasten tuotoksia. Jos taito ei riitä videoeditointiin, täytyy tapahtumat muistaa kuvata oikeassa järjestyksessä ja jättää kohtausten välille tarpeeksi tilaa, ettei

mitään jää hukkaan. (Liukko & Kangassalo 1998: 92.) Lapset voidaan ottaa toki mukaan seuraamaan, miten videota muokataan.

4.2 Vanhempien kanssa tehtävä yhteistyö

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa todetaan, että varhaiskasvatushenkilökunnan ja vanhempien on sitouduttava vuorovaikutteiseen yhteistyöhön, jotta lasten oppimista ja kasvua voidaan tukea parhaalla mahdollisella tavalla. Tällöin puhutaan kasvatuskumppanuudesta. Sekä vanhempien että varhaiskasvatushenkilökunnan tiedot edistävät lasten hyvinvointia, joten molempien osapuolten on tärkeä keskustella omista visioistaan ja arvoistaan yhdessä. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005: 31.) Heikan ym. mukaan vanhemmat ovat tärkein perillä siitä, minkälainen heidän lapsensa on kotona ja muussa lähiympäristössä. Vuorostaan varhaiskasvatushenkilökunnalla on näkemys lapsesta ja hänen vuorovaikutustaidoistaan päivähoitossa niin ryhmässä kuin yksilöidenkin kanssa. (2009: 73.)

Lapsen aloittaessa päivähoitossa tulee kasvatushenkilökunnan ja vanhempien sopia yhdessä lapsen hoitoon ja kasvatukseen liittyvistä asioista. Yhteistyönä tehtävä lapsen varhaiskasvatussuunnitelma auttaa hahmottamaan lapsen henkilökohtaisia tarpeita, vahvuuksia ja mielenkiinnon kohteita, mikä helpottaa henkilökunnan havainnointeja lapsen kehityksestä ja auttaa toiminnan suunnittelussa. Kasvatuskumppanuus ja varhaiskasvatussuunnitelma ovat tärkeitä, sillä ne edistävät huomaamaan, jos lapsella ilmenee jokin kehitykseen tai oppimiseen liittyvä tuen tarve. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005: 32, 33.)

Lapsen toiminnan havainnointi ja eri tavoin dokumentointi hyödyntää päiväkodin henkilökuntaa, lapsen vanhempia sekä erityislastentarhanopettajaa tai muuta tahoa, jonka tavoitteena on toimia lapsen parhaaksi (Heikka ym. 2009: 66). Ilman havainnointia ja dokumentointia mahdollisiin kehittämisen tarpeisiin olisi äärimmäisen hankala puuttua.

Mahdollisesti erityistä tukea tarvitsevaa lasta voi tulla päiväkotiin seuraamaan psykologi, erityislastentarhanopettaja, terapeutti tai muu vastaava henkilö. Kuitenkin jos he ovat paikalla vain päivän, he eivät välttämättä pääse näkemään, miten lapsi yleensä käyttäytyy. Lapset voivat myös jännittää uutta ihmistä, mikä saattaa vaikuttaa heidän käyttäytymiseensä. Joskus lapsella voi olla niin sanottu hyvä päivä, jolloin hänen käyttäytymisensä tai olemisensä ei juuri poikkea normaalista. Näitä tapauksia ennakoiden olisikin kätevää, jos lapsesta olisi olemassa videomateriaalia, jota psykologille, erityislastentarhanopettajalle tai terapeutille voisi näyttää. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa todetaan, että lapseen liittyvät huolenaiheet tulisi tehdä näkyviksi mahdollisimman konkreettisina (2005: 33). Videomateriaali on tässä oivallinen apuväline sanojen tueksi.

Ongelmaksi saattaa muodostua kuvaamisen eettisyys ja yksityisyyden suoja. Tuleeko lapselle aina kertoa, mistä on kyse, kun häntä kuvataan? Saako lasten leikkejä kuvata ilman, että he ovat tietoisia siitä ja sen tarkoituksesta? Heikka ym. lainaavat Aldersonia & Morrow:ta (2004: 96, 105) todetessaan, että lapset tulisi ottaa mukaan päätöksentekoprosesseihin, mutta on otettava huomioon heidän ikä- ja kehitystasonsa. (Heikka ym. 2009: 116.) Mikään laki tai ohjeistus ei tosin kerro tarkkoja ikäsuosituksia, joten jää työyhteisön pohdittavaksi, mikä on edellä mainittu lapselle sopiva ikä- ja kehitystaso.

Ennen videomateriaalin näyttämistä on tärkeää luoda myönteinen ilmapiiri. Kasvatuskeskusteluissa on tärkeää tuoda esiin lapsesta myönteisiä asioita, jotka edistävät lapsen oppimista tai missä asioissa lapsi on taitava (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005: 33). Vasta tämän jälkeen kannattaa tuoda esiin huolenaiheita ja nekin hienovaraisesti riippuen siitä, miten vastaanottavaisia lapsen vanhemmat ovat tai minkälainen heidän yleinen mielialansa on. Päivähoidon henkilökunnalta vaaditaan kykyä lukea erilaisia tilanteita ja lähestyä niitä eri tavoin. Videon näyttäminen kannattaa pohjustaa aluksi hienovaraisesti ja keskustella siitä sen jälkeen. Vanhemmat olisi hyvä saada ymmärtämään, että mahdolliset tukitoimet olisi parempi aloittaa jo varhain, jotta ne eivät kasaudu tulevaisuudessa (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005: 35). Jos lapsi tarvitsee tukea, ei kyse ole kritisoinnista, vaan tukitoimilla haetaan lapselle parasta ja ennaltaehkäistään mahdollisia tulevia ongelmia. Kyse on lapsen edusta.

Vaikka mahdollisuus lapsen toimien näkemisestä videolla kuulostaa hyvältä, tuo se mukanaan myös ongelmia. Miten suojellaan lapsen yksityisyyttä, jos videolla on useampi lapsi leikkimässä? Kaikki vanhemmat tuskin suhtautuvat myönteisesti siihen, että heidän lapsestaan on videomateriaalia, jota myös muut vanhemmat näkisivät. Vaikka työntekijöistä videointi tuntuisi luonnolliselta asialta, voivat vanhemmat käsittää sen toisin ja kokea sen jopa uhkaavana. ”Ihmiset myös tulkitsevat asioita eri tavoin ja eri lähtökohdista käsin” (Sosiaalialan ammattilaisen eettiset ohjeet 2005: 5), mikä voi aiheuttaa ristiriitaisia tilanteita, jos asioista ei keskustella. Esimerkiksi konservatiivisemmasta kulttuurista tulevat voivat kokea videoinnin jopa tunkeilevana menetelmänä. Vanhemmillä on kuitenkin aina mahdollisuus kieltää lapsensa kuvaaminen (Tekijänoikeudet kunniaan) ja luvan myöntämisen tai kieltämisen pitäisi tapahtua lapsen aloittaessa päivähoidossa ja olla kirjattuna ylös. Vanhemmille tulee myös tehdä selväksi, mihin kuvattua materiaalia voidaan käyttää. Tämän vuoksi videoinnin käytöstä on ensin keskusteltava laajasti työyhteisön sisällä, jotta käytännöt ovat yhtenäiset. Sen jälkeen menetelmä on hyvä esitellä vanhemmille vähän laajemmin, kuin vain lyhyesti kuvauslupien kysymisen yhteydessä.

4.3 Digitaalinen kasvunkansio

Kasvunkansiolla tarkoitetaan esimerkiksi salkkua tai kansiota, johon kerätään erilaista aineistoa, josta voidaan nähdä henkilön kehittymisen monia eri puolia (Kankaanranta 2001: 96; Niikko 2000: 66). Päiväkodissa kasvunkansio auttaa sekä kasvattajia että vanhempia seuraamaan lapsensa taitojen ja tietojen karttumista (Digitaalinen kasvunkansio - Opettajan opas 2004: 2). Myös lapsi pystyy kasvunkansion avulla havaitsemaan omaa oppimistaan ja kehittymistään. Lapsen kommentteja ja ajatuksia tulisi kirjata ylös kasvunkansioon, jolloin hänen ääntään saadaan kuuluviin ja lapsi voi osallistua myös itsensä arviointiin (Kankaanranta 2001: 97). Tällöin kansio ei muodostuisi esimerkiksi pelkästään kuvista tai piirroksista. Kasvunkansio siis ikään kuin kuvaa kokoelmamaisesti lapsen aikaa päivähoitossa.

Kankaanranta toteaa, että digitaaliseen kasvunkansioon, tai digitaaliseen portfolioon niin kuin joissakin yhteyksissä sanotaan, on mahdollista laittaa paljon sellaista sisältöä, mitä tavalliseen versioon, on vaikeampi tai mahdoton sisällyttää, kuten esimerkiksi ääni- tai videomateriaalia. Perinteisessä kansiossa on yleensä paperisia dokumentteja. Digitaalinen kasvunkansio eroaa perinteisestä kasvunkansiosta siten, että materiaalia säilytetään, muokataan ja jaetaan tietotekniikan avulla. (Kankaanranta 2001: 99.) Tämä mahdollistaa erilaisia dokumentoinnin keinoja, kuten äänitteitä, videoita, valokuvia, tekstiä jne (Niikko 2000: 69). Tieto- ja viestintäteknologia edistää informaation jakamisen ja antavat keinon tehdä varhaiskasvatusta näkyväksi. Etenkin digitaaliset kasvunkansiot ja portfolioit antavat tähän oivan mahdollisuuden. Ne mahdollistavat sekä opetuksen että merkityksellisten tapahtumien dokumenttien jakamisen. (Kankaanranta 2001: 94-95.)

Suomessa digitaalinen kasvunkansion käyttöönotto tapahtui Tampereella 2000-luvun alussa. Nykyisin tamperelainen yritys Adenova ylläpitää palvelua, jossa päiväkodit voivat ottaa käyttöön digitaalisen kasvunkansion. (Digitaalinen kasvunkansio 2007.) Kasvunkansion yhteydessä toimii myös reissuvihko ja ilmoitustaulu. Sekä päiväkodin henkilökunnalla että lasten vanhemmilla on mahdollisuus päivittää kansiota. Olisi myös hyvin tärkeää antaa lapselle itselleen mahdollisuus päivittää omaa kansiotaan. (Kylmänen 2010: 8.)

Pia Kola-Torvinen tutki pro-gradussaan digitaalista kasvunkansiota kasvatuskumppanuuden tukena. Hän selvitti yhteensä viiden eri Tampereella ja Hämeenlinnassa sijaitsevan päiväkodin henkilökunnan ja vanhempien näkemyksiä digitaalisesta kasvunkansiosta. Tutkimuksessa selvitettiin muun muassa, miten kansiota käytettiin ja hyviä ja huonoja puolia, joita teknologia toi mukanaan. Tutkimuksessa tuli ilmi, että varhaiskasvattajat kokivat digitaalisen kasvunkansion tehtävänä etenkin kasvun ja oppimisen dokumentoinnin. Myös vanhemmat kokivat sen tärkeänä. Muita tärkeinä koettuja asioita olivat tiedottaminen ja päiväkotipäivän kuvaaminen. Digitaalinen kasvunkansio myös mahdollistaa sellaisille henkilöille lapsen kasvun ja kehityksen

seuraamisen, jotka eivät tapaa lasta päivittäin. Heille voidaan antaa tunnukset, joiden avulla kirjautua kasvunkansiopalveluun. Tällaisia henkilöitä voivat olla esimerkiksi isovanhemmat tai etävanhempi. (Kola-Torvinen 2005: 2, 48, 53.)

Tutkimuksessa jotkut vanhemmista kokivat, että digitaalinen kasvunkansio mahdollisti ikään kuin päivän elämisen uudelleen. Lapsi pystyy kertomaan päivän kulusta paremmin, kun hän näkee materiaalia tapahtumista. Digitaalinen kasvunkansio myös mahdollistaa päiväkodin arkeen tutustumisen. Digitaalisen kasvunkansion materiaalin avulla lapsi voi kertoa paremmin vanhemmilleen, mitä hän on päiväkodissa tehnyt, kun hänellä on konkreettista aineistoa apunaan. (Kola-Torvinen 2005: 51.)

Mikäli kasvunkansio julkaistaan digitaalisena, on tiedettävä tarkkaan, kenellä on oikeus käsitellä sen sisältöä ja ketkä pääsevät tarkastelemaan portfolioita. Kasvunkansion katselemiseen ja muokkaamiseen tarvittavia tunnuksia ja salasanoja tulee säilyttää huolellisesti, jotta väärinkäytöksiltä vältyttäisiin. Kankaanranta on sitä mieltä, että päiväkotikäisten kasvunkansioita ei välttämättä kannata julkaista verkossa laajemman joukon tarkasteltavaksi (2001: 100). Vuorostaan Digitaalisen kasvunkansion opettajan oppaassa todetaan, että digitaalista kasvunkansiota käytettäessä on tarkkaan mietittävä, minkälaista materiaalia siihen lisätään. Vaikka digitaaliset kasvunkansiot ovat hyvin tietosuojattuja, ei internetiin kannata laittaa ylen määrin arkaluontoista materiaalia. (2004: 4.)

5 Opinnäytetyön toteutus

Opinnäytetyön tarkoituksena on syventää ja kehittää omaa ammatillista osaamista tutkimalla jotakin alan ilmiötä tai kehittämällä työelämää. Opinnäytetyö harjaannuttaa myös kriittiseen pohdintaan ja lähteiden etsimiseen ja arviointiin. Opinnäytetyötä tehtäessä myös yhteistyötaitot karttuvat. (Hakala 1999: 8.)

Olimme suuntautuneet opinnoissamme luoviin menetelmiin, joten toiminnallinen opinnäytetyö tai jonkin tuoksen tekeminen kiinnosti meitä. Ominaista toiminnalliselle opinnäytetyölle on se, että sillä pyritään työelämän kehittämiseen. Kehittäminen voi näkyä muun muassa jonkin tapahtuman järjestämisenä tai työn ohjeistamisena esimerkiksi perehdytyskansion avulla. Tyypillistä onkin, että toiminnallisessa opinnäytetyössä tehdään jokin tuotos esimerkiksi opas, kotisivut, ohjekansio tai opetusvideo. (Vilka & Airaksinen 2003: 9.) Opinnäytetyössämme tämä tuotos on opas videoinnin käytön eri mahdollisuuksista. Tarkoituksena on tehdä näkyväksi, miten videointia voisi hyödyntää. Opinnäytetyömme siis kehittää uutta.

Toiminnallisessa opinnäytetyössä yhdistetään teoriaa ja tutkimuksellisuutta toiminnallisuuteen. Tutkimuksellisuus tulee näkyviin esimerkiksi käyttämällä kyselyä, joka on kohdistettu

tietylle ryhmälle. Tutkimuksen avulla on mahdollista saada tärkeää tietoa omaan opinnäytetyöhön liittyen ja sillä voi perustella tehtyjä ratkaisuja. (Vilkka & Airaksinen 2003: 10, 63.)

Toiminnallisessa opinnäytetyössä on pystyttävä osoittamaan oma ammatillisuutensa tuomalla raportoinnissa esiin muun muassa: mitä on tehty, miten on tehty, miksi on tehty. Siksi on tärkeää kirjata ideat ja ajatukset opinnäytetyöhön liittyen, sillä niistä on hyötyä raporttia kirjoitettaessa. Opinnäytetyön raportoinnissa on kyettävä tekemään näkyväksi toiminnallista osuutta kertomalla muun muassa tekoprosessista ja tuloksista omaa arviointia unohtamatta. (Vilkka & Airaksinen 2003: 65, 68.)

5.1 Opinnäytetyön suunnittelu- ja tekoprosessi

Alussa tiedonhaku oli haasteellista. Ennen pitkää potentiaalisia lähteitä alkoi löytyä, kun työtä palvelevat hakutermit alkoivat hahmottua. Esimerkiksi sana ”videointi” kannatti muuttaa muotoon ”dokumentointi”, jolloin käyttökelpoisia tuloksia alkoi löytyä enemmän. Kun tietoa alkoi löytyä lisää, suunnitelman tekeminen aloitettiin helmikuussa 2012. Kirjallisuudesta esiin nousseet videointiin liittyvät osa-alueet jaettiin puoliksi. Opinnäytetyösuunnitelmasta saatiin yhtenäinen kokonaisuus tuomalla molempien näkemykset esiin. Suunnitelma esiteltiin seminaarissa maaliskuussa.

Opinnäytetyön teoreettinen pohja koottiin ja kirjoitettiin kevään aikana. Sen muodostumiseen auttoivat sekä keskinäiset että varhaiskasvatushenkilöiden kanssa käydyt keskustelut videoinnin mahdollisuuksista. Teoreettiset lähtökohdat toimivat myöhemmin oppaan pohjana.

Yhteistyöpäiväkotiin toukokuussa toimitettu alkukartoituskysely antoi myös suuntaa työlle. Lisäideoita pyrittiin saamaan videointia käyttävästä päiväkodista. Vierailu tällaiseen yksikköön ei kuitenkaan onnistunut, koska päiväkodeissa, joihin otettiin yhteyttä, ei käytetty enää videointia.

5.2 Kysely

Videoinnin sen hetkistä käyttöä, työntekijöiden näkemyksiä videoinnista ja toiveita oppaasta päädyttiin selvittämään kyselyn avulla. Jotta vastaajat saisivat mahdollisuuden vastata omin sanoin, päädyttiin avoimiin kysymyksiin. Kyselyä tehdessä on tärkeää huomioida muun muassa ovatko esitetyt kysymykset oleellisia työn kannalta (Vilkka & Airaksinen 2003: 64). Otoksen ollessa pieni, esimerkiksi monivalintakysymykset eivät olisi olleet tarkoituksenmukaisia työn tavoitteiden kannalta. Kysymyksiä on mahdollista tehdä eri muodoissa riippuen esimerkiksi siitä, halutaanko tarkkoja vastauksia, esimerkiksi sukupuoli tai ikä, vai kuvailevampia vastauksia (Hirsjärvi ym. 2007: 194).

Kysely on hyvä testata ennen lopullista toimittamista (Vilkkä 2007: 64). Kysely lähetettiin kommentoitavaksi lastentarhanopettajalle ja kahdelle lastentarhanopettajaopiskelijalle. Kysymykset koettiin hyviksi ja ymmärrettäviksi. Lopulliseen versioon lisättiin maininta, että kysely toimii oppaan pohjana. Työntekijöille tuotiin esiin, että heidän vastauksillaan olisi vaikutus oppaan sisältöön.

Tutkimuslupa saatiin maaliskuun vaihteessa ja alkukartoituskysely vietiin päiväkotiin huhtikuussa. Ennen kyselyjen toimittamista odotettiin, että pääsiäislomat olisivat ohi. Ajoitus onkin tärkeää kyselytutkimuksissa (Vilkkä 2007: 28).

Kysely annettiin neljään päiväkotitiimiin, koska toimipaikan yhteyshenkilö suositteli kyselyn rajaamista päätalon ryhmiin. Kyselyssä pyydettiin, että jokaisesta tiimistä vähintään kaksi henkilöä vastaisi. Tällä toivottiin, että aiheesta keskusteltaisiin tiimeissä, jolloin mahdollisimman monen henkilön näkökulma tulisi esiin kyselyssä. Vastausaikaa annettiin kolme viikkoa. Päiväkodin yhteyshenkilö suositteli tätä, koska henkilökuntaa on usein vapaapäivillä ja lomilla päiväkodin ympärivuorokautisen toiminnan johdosta.

5.3 Alkukartoituskyselyn satoa

Alkukartoituskyselyihin vastasi neljästä tiimistä kolme (Tiimi 1, Tiimi 2 ja Tiimi 3), joista kahdessa tiimissä vastaajia oli enemmän kuin kaksi henkilöä. Yksi alle 3-vuotiaiden pienten ryhmä ei vastannut kyselyyn. Vain yksi kolmesta kyselyyn vastanneesta ryhmästä oli käyttänyt videointia.

5.3.1 Videoinnin hyödyntäminen

Päiväkodissa videointia oli jo hyödynnetty hieman lasten kanssa tehtävässä yhteistyössä. Lasten toimintaa oli kuvattu erilaisissa päivän tilanteissa, kuten leikeissä ja päiväpiireissä. Videoinnin tavoitteena oli toiminnan dokumentointi sekä materiaalin hyödyntäminen myöhemmin muun muassa palavereissa. Lapset ovat myös nähneet heistä kuvattua materiaalia, jota on katsottu yhdessä ryhmän kesken.

Työntekijät visioivat, että videointia voisi hyödyntää lasten kanssa tehtävässä työssä arvioinnin välineenä. Tämä tuli esiin useamman kerran eri ryhmien vastauksissa. Kuvataan esimerkiksi pukemistilanne, jonka jälkeen siitä keskustellaan lapsen kanssa. Yleistä materiaalia lasten toimista voitaisiin myös katsoa enemmän ryhmän kesken. Videointia voitaisiin työntekijöiden mielestä soveltaa tuomaan myös leikki-ideoita lapsille.

Työntekijät olivat käyttäneet lapsista kuvattua videomateriaalia havainnoinnin tukemiseen. Videomateriaalia oli katsottu oman ryhmän tiimin kesken ryhmän palaverissa. Työntekijät pohtivat, että videointia voisi käyttää työn kehittämisen ja arvioinnin välineenä enemmänkin. Videoinnin käyttö ammatillisen kasvun tukena mainittiin kaikkien tiimien vastauksissa.

Vanhempien kanssa tehtävässä yhteistyössä videointia oli hyödynnetty suhteellisen vähän, pääasiassa erityistä tukea tarvitsevia lapsia koskevissa palavereissa vanhempien ja erityislastentarhanopettajan kanssa. Tiimi 1 kertoi, ovatko vanhemmat nähneet videomateriaalia: *”Harvat vanhemmat ovat, erityislasten vanhemmat nähneet videoita lapsestaan lasku-palaverissa.”* Kyselyn vastauksissa mietittiin, että vanhemmille voisi näyttää lasten toimintaa videolta vaikka erinäisessä videoillassa. Vanhemmille voitaisiin esitellä lasten toimintaa ja leikkejä. Huolestuneille vanhemmille, joiden lapsi jää itkien päiväkotiin, voitaisiin näyttää lohduttavaa materiaalia, josta näkyy, ettei lapsi itse koko päivää ja että hänellä on mukavaa päiväkodissa. Tämä oli mainittu useassa vastauksessa.

5.3.2 Haasteet ja resurssikysymykset

Videoinnin käytössä ajankäyttö mainittiin haasteena useampaan kertaan. Resurssiasiat nousivat vahvasti esiin kaikissa vastauksissa: välineitä (videokameroita sekä tietokoneita) ei koettu olevan tarpeeksi ja työntekijöiden määrä koettiin riittämättömäksi. Työntekijöitä askarrutti myös välineiden toimintavalmius ja mahdolliset tekniset ongelmat. Eräessä vastauksessa ehdotettiin videoinnin vastuuhenkilön nimeämistä päiväkotiin sekä peräänkuulutettiin koulutusta.

Haasteeksi koettiin myös se, että kaikki eivät pysty toimimaan luonnollisesti ollessaan kuvattavana. Sitä, että kaikkia lapsia ei saa kuvata, koettiin myös hankaloittavana tekijänä. Tiimi 2 kommentoi tätä: *”Kun kuvataan toimintaa kuvataan useampaa henkilöä yhtä aikaa, sallivatko kaikki videoinnin.”* Mahdollisen käsikirjoituksen kirjoittaminen videointia varten koettiin haasteena.

5.3.3 Toiveet oppaan suhteen

Jokaiseen ryhmään toivottiin omaa opasta. Ryhmät toivoivat oppaalta etenkin selkeyttä, helppolukuisuutta ja keveyttä. Oppaalta toivottiin ideoita, uusia näkemyksiä ja käytännönläheisiä vinkkejä ja mahdollisuuksia, jotka mielellään vastaisivat esitettyihin haasteisiin. Myös videon editoimiseen ja tekniikkaan liittyvät asiat saivat mainintoja. Kuten kameran liikuttamiseen liittyvät asiat (esimerkiksi lähikuvan käyttäminen), mitä kannattaisi sanoa jne.

Ryhmät uskoivat, että opas saattaisi muun muassa antaa uusia näkökulmia työn kehittämiseen

sekä mahdollisesti alentaa videoinnin aloittamisen kynnystä, mikä on yksi opinnäytetyömme tavoitteista.

5.3.4 Yhteenveto

Vastauksista ilmeni, että päiväkodin työntekijät suhtautuvat oppaaseen ja videointiin positiivisesti ja odottavat uusia näkemyksiä ja konkreettisia ja selkeitä ohjeita ja vinkkejä siitä, miten videointia voi hyödyntää. Opas kannattaa pitää helppolukuisena ja kevyenä. Vaikka opas tulee olemaan käytettävissä sähköisessä muodossa, kannattaa se antaa jokaiseen ryhmään toiveen mukaisesti myös paperisena. Näin opasta päästään hyödyntämään paremmin, kun tietokoneita on päiväkodissa rajoitettu määrä ja sen käyttäminen vaatii aina erityisjärjestelyä työntekijöiden kesken.

Vahvasti esiin nousivat videointiin liittyvät haasteet, joita kannattaa käsitellä oppaassa ja esittää niihin ratkaisuja. Näihin kuuluvat muun muassa ajankäyttö ja tekniikan rajallinen määrä.

Kyselystä näkyi, että vaikka videointia oli sovellettu suhteellisen vähän, oli työntekijöillä kuitenkin paljon ideoita ja ajatuksia siitä, miten sitä voitaisiin hyödyntää. Oppaassa kannattaisi pohtia videoinnin aloittamisen kynnystä ja mahdollisia esteitä ja pyrkiä positiiviseen ja kannustavaan lähestymistapaan.

5.4 Oppaan tekoprosessi

Teorian ja alkukartoituskyselyjen vastausten kokoamisen jälkeen alkoi lopullinen oppaan suunnitteluprosessi. Visio oppaan osa-alueista oli hahmottunut, kun opinnäytetyön teoriaosuuksista oli päätetty. Jako lapsiin, vanhempiin ja työntekijöihin sai vahvistusta ohjauskeskustelujen aikana. Näihin lisättiin myös videoinnin aloittaminen, haasteet sekä editointi. Myös alkukartoituskyselyn vastaukset vahvistivat näiden osa-alueiden valintaa. Opinnäytetyön teoriaosuudesta poimittiin asioita edellä mainittujen osa-alueiden alle, jonka jälkeen materiaalia karsittiin, editoitiin ja muovattiin tiiviiseen ja helppolukuiseen muotoon. Opas muodostui yleistettäväksi kaikkien varhaiskasvattajien käyttöön.

Oppaassa haluttiin käsitellä muun muassa videoinnin aloittamiseen liittyviä asioita, jotta videoinnin käyttöönoton kynnys alenisi. Videoinnin hyödyt haluttiin tuoda selkeästi esiin. Tämän toivottiin myös innostavan menetelmään tutustumiseen. Oppaassa haluttiin käsitellä haasteita, joita työntekijät mainitsivat alkukartoituskyselyssä. Työntekijät toivoivat oppaalta etenkin käytännönläheisiä vinkkejä, joten tähän panostettiin esimerkiksi lapset-osuudessa, jonne poimittiin useita menetelmiä.

Opas päädyttiin tekemään sähköiseen muotoon, jotta sen sisältämiä linkkivinkkejä voitaisiin hyödyntää esimerkiksi videoita editoidessa. Sähköinen muoto mahdollistaa oppaan helpon jakamisen muihin päiväkoteihin. Oppaasta tehtiin lisäksi helposti tulostettava, jotta sitä voi hyödyntää myös tietokoneen ulottumattomissa. Esimerkiksi kuvausmenetelmiä sovellettaessa on kätevää, että opas on myös käsien ulottuvilla juuri siellä, missä videoidaan.

Opinnäytetyössä ei eritelty videoinnin eettisiä kysymyksiä omaksi kappaleekseen, vaan eettisyyteen kuuluvia näkökulmia haluttiin liittää muun sisällön yhteyteen. Videointiin liittyvä eettisyys saattaisi muodostua hieman epäselväksi tai pirstaleiseksi omassa erillisessä kappaleessaan. Pienet eettiset osiot sopivat paremmin teorian eri kappaleisiin. Vuorostaan oppaaseen sisällytettiin erillinen kappale videoinnin eettisistä haasteista, jotta ne tulisivat paremmin esille työntekijöille.

Oppaaseen haluttiin sisällyttää värejä, jotta välttyttäisiin yksitoikkoiselta ulkomuodolta. Värejä ei saanut olla liikaa, jotta tulostusystävällisyys säilyisi. Alun perin suunnitelmana oli ottaa valokuvia elävöittämään opasta. Käytännössä tämä osoittautui kuitenkin haasteelliseksi aikataulujen ja kuvauslupien vuoksi. Olisi ollut myös tarkoituksetonta lavastaa tilanne vain valokuvan saamiseksi oppaaseen, jos työntekijöitä ja lapsia ei olisi samanaikaisesti perehdytetty videointimenetelmiin. Onneksi aiheeseen sopivia kuvia löydettiin tekstinkäsittelyohjelmasta. Oppaaseen valittiin piirroskuvia, joten vaikka valokuvia olisikin saatu, niiden käyttö piirrosten rinnalla olisi tehnyt oppaasta visuaalisesti sekavan.

Yksi kyselyissä mainituista toiveista oppaaseen oli muun muassa videon editoimiseen liittyvät vinkit. Osa valituista linkeistä on ohjelmantarjoajan omia ohjeita ja osa videoinnin harrastajien tekemiä editoimisohjelmien käyttöohjeita. Oppaaseen lisättiin myös muita linkkejä, jotka vievät videoinnin harrastajien kirjoittamiin vinkkeihin, joissa annetaan ohjeita muun muassa valotukseen ja kuvakokoihin liittyen. Linkkien lisääminen mahdollisti suuremman informaatiomäärän sisällyttämisen oppaaseen.

Pohdimme, olisimmeko vielä alkukartoituskyselyn lisäksi voineet ottaa työntekijöitä mukaan oppaan suunnitteluun ja tekemiseen. Kuitenkin kesä oli jo aluillaan. Alkuperäinen yhteyshenkilö kertoi opinnäytetyöprosessin alussa opiskelijasta, joka pyysi opinnäytetyöhönsä palautetta kesällä. Työntekijöiden motivaatio ja keskittyminen palautteenantoon oli kuitenkin heikkoa, kun mielessä pyöri kesäloma. Tämän vuoksi työntekijöitä ei otettu enemmän mukaan oppaan tekemiseen, koska oppaan teko ajoittui kesäaikaan. Opasta päädyttiinkin tekemään teorian, työntekijöiden alkukartoituskyselyjen vastausten ja omien ideoiden perusteella.

Päiväkotiin oltiin pääasiassa yhteydessä puhelimitse ja sähköpostitse, kun kyselyiden toimitamis- tai hakuajoja sovittiin tai tiedusteltiin, miten työntekijät haluaisivat antaa palautetta

oppaasta. Paikanpäällä päiväkodissa käytiin kuudesti. Opinnäytetyöprosessin alussa tapasimme sen hetkisen johtajan ja keskustelimme opinnäytetyön aiheesta ja minkälaista yhteistyötä se vaatii päiväkodilta.

Opas koottiin kesällä 2012 ja ensimmäinen versio palautettiin päiväkotiin arvioitavaksi elokuussa. Palautteen perusteella oppaaseen tehtiin pieniä muutoksia.

5.5 Palautteen pyytäminen oppaasta

Palautteen pyytämiseen oli lukuisia eri vaihtoehtoja, joista päädyttiin valitsemaan se, mikä parhaiten sopi päiväkodille ja häiritsi mahdollisimman vähän heidän arkeaan. Päiväkodista toivottiin, että opas esiteltäisiin heille ja palautteenannosta annettaisiin lisäohjeistusta. Palautteen pyytämisen menetelmäksi valittiin avoin kysely, koska esimerkiksi haastattelun tekeminen olisi ollut aikataulullisesti haasteellista. Haastattelun haittoina usein pidetäänkin sitä, että se vaatii aikaa, sillä haastattelu voi kestää parikin tuntia eikä siihen voi myöskään lähteä ilman kunnollista valmistautumista (Hirsjärvi ym. 2007: 201, 206). Jokaiseen ryhmään annettiin oma opas, jotta työntekijöiden olisi helpompi tutustua siihen.

Palautelomakkeen (Liite 3) pääosa-alueiksi valittiin oppaan ulkonäkö, sisältö sekä muut ajatukset. Näitä avattiin ranskalaisin viivoin johdattelemaan aiheeseen. Jokainen osa-alue oli omalla paperillaan, joten palautelomakkeita oli yhteensä kolme per ryhmä. Työntekijät saivat kirjoittaa vapaasti ajatuksiaan näihin asioihin liittyen. Ulkonäköön liittyen kommentteja haettiin muuan muassa värien, fonttien ja kuvien käytöstä. Sisällöstä tiedusteltiin tekstin selkeyttä ja helppolukuisuutta. Myös oppaan osa-alueiden kiinnostavuutta ja hyödynnettävyyttä selvitettiin. Muita ajatuksia - otsakkeen alla kysyttiin muun muassa, innostaako opas videointiin.

Opas esiteltiin päiväkodissa elokuun alussa. Läsä oli noin kymmenkunta henkilöä. Esittelytilaisuus pidettiin päiväkodin liikuntatilassa, joka on vapaa tila kahden ryhmän välissä, ei erillinen suljettu sali. Suurin osa paikalla olijoista vaikutti kiinnostuneilta, mutta osa keskusteli omista asioistaan kesken esittelyn, ja vaikutti, etteivät he välttämättä olleet kovin innostuneita.

Työntekijöille kerrottiin, miten oppaaseen etsittiin materiaalia kirjallisuudesta. Heille tuotiin esille, että aiemmin palautetun alkukartoituskyselyn vastaukset auttoivat suuntaamaan opasta ja oppaassa pyrittiin tuomaan esille heille tärkeitä aiheita. Oppaan osa-alueet esiteltiin lyhyesti, jotta työntekijöille tulisi kuva siitä, minkälaisia asioita opas sisältää.

Työntekijöille selitettiin, miten palautetta oli tarkoitus antaa ja lomakkeet pyydettiin palautettaviksi kahden viikon sisällä. Tiukka aikataulu aiheutti hieman epäuskoa ajan riittävyteen.

Koska kyseessä on hyvin tiivis opas, luotiin uskoa, että lähes jokainen ehtisi tutustua siihen. Valmistumisaikataulun vuoksi päädyttiin kahteen viikkoon. Alkukartoituskyselyn kohdalla aikaa oli kolme viikkoa, eikä vastausta saatu kaikilta tiimeiltä. Tiiviillä aikataululla haluttiin varmistaa, etteivät kyselyt jäisi lojumaan ja ettei niitä unohdettaisi muun työn lomassa. Ryhmiin annettiin myös tiedotteet (Liite 2), joissa vielä erikseen kerrottiin, mistä palautteenannossa oli kyse. Tämän tarkoituksena oli informoida sellaisia henkilöitä, jotka eivät päässeet paikalle oppaan esittelyyn.

5.6 Työntekijöiden palaute oppaasta

Kaikki neljä tiimiä vastasivat kyselyyn. Kaksi tiimiä (Tiimi 3 & 4) täyttivät yhteisen palautteen.

5.6.1 Oppaan ulkonäkö, sisältö ja hyödynnettävyys

Oppaan ulkonäöstä tuli pelkkää positiivista palautetta. Yksi tiimi ei kommentoinut oppaan ulkonäköä lainkaan. Kaikkien ulkonäköä kommentoineiden tiimien mielestä oppaan yleisilme oli selkeä, fontit olivat sopivan kokoisia ja värejä koettiin olevan sopivasti. Kuviin suhtauduttiin positiivisesti ja ne koettiin elävöittäviksi.

Kaikkien vastaajien mielestä opas sisälsi hyviä vinkkejä videoinnin käytöstä. *”Teksti kirjoitettu hyvin ja sujuvasti, mielenkiintoisia näkökulmia videointiin tuotu esille”* Tiimi 2. Vaikka teksti koettiin asialliseksi ja positiiviseksi, huomautettiin että sitä on paljon, jolloin oppaaseen perehtyminen vaatii paneutumista. Yhdessä palautteessa opas koettiin liian tiiviiksi. *”Ei juurikaan uutta tietoa, tieto melko pintapuolista”* Tiimi 1. Pariin otteeseen palautteissa mainittiin turhana sisältönä itsestään selviä asioita, kuten kehoitus tutustua videokameran käyttöohjeisiin.

Palautteissa lueteltiin, että videointia voisi esimerkiksi hyödyntää vasu-keskusteluissa ja terapioissa tukena. *”jos erityislapsi - tukena terapiakäynneille (nähdään miten lapsi leikkii ja kommunikoi eri tilanteissa”* Tiimi 3-4. Materiaalia voitaisiin näyttää vanhempainilloissa ja henkilökuntaa voisi kuvata työssään, jolloin työntekijät näkisivät muun muassa, miten puhuvat lapsille. Etenkin lasten kanssa sovellettavat videointivinkit koettiin kiinnostaviksi: muun muassa nukketeatteritoiminta, videokirjeenvaihto ja maskotti mainittiin. Yhdessä palautteessa tiedusteltiin, mihin oppaan tiedot perustuvat ja ovatko tekijät itse todenneet asiat.

Videoinnin haasteista mainittiin kuvauksen totuudenmukaisuus: uskaltavatko työntekijät olla luonnollisia kameran edessä, jotta materiaali kuvaisi mahdollisimman hyvin päiväkodin arkea? Videomateriaalin editoimiseen koettiin rajoitteita. Editointiin ei koettu olevan aikaa ja epäil-

tiin, ettei päiväkodin tietokoneelle saa ladata editointiohjelmiä. Haasteena pidettiin myös sitä, ettei videokameraa voi laittaa lasten leikkeihin mukaan huoneeseen ilman aikuisen valvontaa. Sitä pidettiin kuitenkin hyvänä, että oppaassa tiedostettiin tämä haaste. Yleisesti pidettiin haastavana eri puolia, mitä pitää ottaa huomioon videoinnissa menetelmänä: tekijänoikeudet ja luvat, kuvattavana oleminen, menetelmien opettelu sekä videomateriaalin säilyttäminen, näyttäminen ja hävittäminen.

Palautteissa toivottiin, että päiväkotia olisi otettu enemmän mukaan oppaan tekoon. Videointia olisi voitu kokeilla päiväkotiryhmien kanssa käytännössä. Pohdittiin, että tämä olisi voinut motivoida videoinnin käyttöön enemmän. *”Pelkkä opas yksinään motivoi jonkin verran jo valmiiksi videoinnista kiinnostuneita, mutta muita videointi ei saanut motivoitumaan.”* Tiimi 2. Eräässä palautteessa ehdotettiin, että vanhemmille voisi tehdä oman oppaan, jossa heille selitettäisiin kuvaamisen tarkoituksesta ja hyödyistä.

5.6.2 Yhteenveto

Vastaajat suhtautuivat oppaan ulkonäköön positiivisesti ja kaikkien palautteenantajien mielestä opas sisälsi hyviä vinkkejä ja ideoita videoinnin käytöstä päiväkodissa. Osa koki, ettei opas tarjonnut paljontaan uutta tietoa ja osa-alueita olisi voinut käsitellä laajemmin.

Oppaan tekovaiheessa olisi toivottu enemmän yhteistyötä. Toivottiin konkreettista opastusta videoinnin käyttöön ja menetelmien testausta yhdessä.

Palautteissa tuotiin esille, että mainintaa kameran käyttöohjeisiin tutustumisesta pidettiin turhana. Poistimmekin kyseisen kohdan oppaasta. Yhdessä palautteessa haluttiin selvemmin tietää, mihin oppaaseen kootut tiedot perustuvat ja ovatko tekijät kokeilleet niitä itse. Avasimme asiaa enemmän oppaan alkusanoissa: korostimme, että opas on koottu pääosin kirjallisuuden pohjalta sekä hieman omista ja työntekijöiden ideoista.

5.7 Eettisyys opinnäytetyöprosessissa

Opinnäytetyöprosessissa eettinen pohdinta on tärkeää, sillä se on merkki ammatillisuudesta (Sosiaalialan ammattilaisen eettiset ohjeet 2005: 5). Mahdollisimman huolellinen seloste tutkimuksen suorittamisesta parantaa tutkimuksen luotettavuutta ja eettisyyttä (Hirsjärvi ym. 2007: 227; Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkausten käsitteleminen 2002: 3). Onnistuneessa tutkimuksessa noudatetaan ”hyvää tieteellistä käytäntöä”. Tähän kuuluvat muun muassa rehellisyys ja tarkkuus tutkimuksen teossa ja tulosten tallentamisessa, esittämisessä ja arvioinnissa (Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkausten käsitteleminen 2002: 3). Olemme pyrkinneet selostamaan ja perustelemaan opinnäytetyöprosessin vaiheet ja valinnat. Rapo-

tointi ei saa olla harhaanjohtavaa eikä puutteellista ja myös tutkimuksen heikkoudet on tuotava esiin (Hirsjärvi ym. 2007: 26).

Hyvään tutkimukseen kuuluu aineiston tuottamisen olosuhteiden tuominen esiin selkeästi. Tähän kuuluu myös tutkijan itsearviointi tilanteesta. (Hirsjärvi ym. 2007: 227.) Kuvailimme muun muassa tilanteen, jossa opas esiteltiin päiväkodissa.

Eettisesti onnistuneessa tutkimuksessa kunnioitetaan muiden tutkijoiden työtä (Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkausten käsitteleminen 2002: 3). Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että muiden tutkijoiden materiaalin viitataan oikeaoppisesti ja tehdään selväksi se, mikä on omaa tuotosta ja mikä lainattua (Hirsjärvi ym. 2007: 26).

Jo opinnäytetyön aiheen valinta ja sen yhteiskunnallisen merkittävyyden huomioiminen ovat eettisiä kysymyksiä. Tulisiko suosia vai välttää trendikkäitä aiheita? Voiko valita helposti toteutettavan aiheen, jos se ei ole yhteiskunnallisesti merkittävä? (Hirsjärvi ym. 2007: 24-25.) Ajatus videoinnin käytöstä päiväkodissa opinnäytetyön aiheena syntyi päiväkodissa, jossa oli käytetty jonkin verran videointia ja menetelmän kehittämiseen nähtiin mahdollisuus. Aihe, joka jo jonkin verran kiinnosti työntekijä, oli ideaalinen opinnäytetyölle.

6 Pohdinta

Opas yhdistää videoinnin soveltamisen eri osa-alueet (videointi lasten ja työntekijöiden työkaluna ja vanhempien kanssa tehtävässä yhteistyössä) sekä videoinnin haasteet ja antaa vinkkejä videon muokkaamiseen. Varhaiskasvattajat voivat näin tutustua videoinnin eri puoliin helposti, kun tieto on samojen kansien välissä. Opinnäytetyö ja opas tuovat uusia tapoja varhaiskasvatuksen kehittämiseen.

Opas on tehty yleistettäväksi niin, että sitä voidaan soveltaa kaikissa päiväkodeissa, vaikka opas onkin koottu osin Yrnttien päiväkodin työntekijöiden ajatusten ja toiveiden pohjalta. Opas on jaettavissa helposti sähköisessä muodossa ja se on tehty tulostusystävälliseksi, jotta sitä voitaisiin hyödyntää mahdollisimman helposti.

Työn tavoitteena oli tutustua videoinnin eri soveltamismahdollisuuksiin ja tuottaa selkeä opas, jota varhaiskasvattajat voisivat hyödyntää työssään. Oppaan tavoitteena oli myös innostaa videoinnin aloittamiseen. Saadun palautteen perusteella oppaan koettiin sisältävän hyviä vinkkejä videointiin liittyen. Lähdekirjallisuuden pohjalta onnistuttiin kokoamaan kattava opas, johon vaikuttivat myös omat ideat sekä kyselyjen tulokset.

Oppaan sisällöstä pyrittiin tekemään mahdollisimman positiivinen ja selkeä, jotta sitä alettaisiin hyödyntää ja menetelmästä innostuttaisiin. Opas innoittikin ja motivoi videoinnin aloit-

tamiseen etenkin niitä, jotka olivat jo valmiiksi videoinnista kiinnostuneita. Yksi tiimi koki, ettei opas sisältänyt paljonkaan uutta tietoa. On kuitenkin mahdollista että opas sytytti videoinnin kipinän henkilöissä, jotka eivät olleet palautteissa innostuneita videoinnista ja he saattavat kokeilla menetelmää tulevaisuudessa. Vaatii ehkä videoinnin konkreettista opastusta, jotta opasta alettaisiin hyödyntää aktiivisesti kyseisessä päiväkodissa, koska palautteissa peräänkuulutettiin käytännön opastusta.

Pidimme oppaan selkeää ulkoasua tärkeänä ja siitä saatiin pelkkää positiivista palautetta. Oppaan ulkoasun suunnitteleminen oli mieluisaa puuhaa. Selkeän ulkoasun luomisessa onnistuttiin luultavasti siksi, koska tiesimme, minkälaisista oppaista itse pidämme ja minkälaisen oppaan halusimme luoda. Tavoitteena oli käyttää oppaassa kohtuudella kaikkea: tekstiä, kuvia ja värejä. Tasapaino näiden elementtien välillä luo mielestämme hyvän oppaan ja onnistuimme saavuttamaan tämän tasapainon.

Työn loppuvaiheilla huomattiin, että yhteistyön alussa olisi voitu kertoa päiväkodin työntekijöille selkeästi oppaan ja opinnäytetyön tavoitteista. Päiväkodin johtajan kanssa tehdyssä yhteistyösopimuksessa tavoitteet oli toki mainittu. Oppaan palautteita lukiessa huomattiin, että pienellä osalla työntekijöistä oli erilaiset odotukset oppaasta. Tavoitteena oli luoda videoinnin eri näkökulmia yhdistävä tiivis opas, kun taas yksi tiimi kaipasi saadun palautteen perusteella syvempää ja enemmän yksityiskohtiin keskittyvää opasta. Jo heti työn alussa yhteistyön varmistumisen jälkeen olisi voitu vierailla työntekijöiden luona päiväkodissa ja kertoa työn tarkoituksesta, tavoitteista ja odotuksista. Näin olisi voitu lisätä kanssakäymistä, jolloin työntekijät olisivat voineet tuntea olevansa enemmän mukana oppaan tekoprosessissa. Tämä olisi voinut motivoida heitä myös lisää kyselyjä ajatellen.

Jälkeenpäin mietittiin, olisiko oppaan valmistumisen jälkeen kannattanut pitää työntekijöille pidempi luennontapainen esittely oppaasta, johon olisi kuulunut myös avointa keskustelua. Esittelemällä oppaan tarkemmin ja avaamalla siinä esitettyjä menetelmiä olisi saatu mahdollisesti motivoitua niitä henkilöitä, jotka eivät olleet juurikaan videoinnista kiinnostuneita. Keskustelun avulla olisi voitu saada myös tarkempia ja syvällisempiä vastauksia, jotka jäivät osasta palautteista uupumaan.

Yhteistyö päiväkodin kanssa sujui suhteellisen mutkattomasti, vaikka yhteyshenkilö, päiväkodin johtaja, vaihtuikin kesken prosessin. Yhteyshenkilön vaihduttua hänelle lähetettiin sähköpostia, jossa kerrottiin opinnäytetyöstä. Tällä pyrittiin ammatillisuuteen ja omaaloitteisuuteen. Emme halunneet, että työstä kertominen jäisi ainoastaan edellisen johtajan harteille.

6.1 Kyselyjen onnistuneisuus

Tutkimuksen arviointiin kytkeytyy termi validius eli pätevyys. Sillä tarkoitetaan ”tutkimusmenetelmän kykyä mitata juuri sitä, mitä on tarkoituskin mitata”. (Hirsjärvi ym. 2007: 226.) Työssä käytettiin menetelmänä kyselyä. Myös tarkentavia kysymyksiä pyrittiin kysymään, jotta saataisiin vastauksia hakemiimme asioihin. Esimerkiksi alkukartoituskyselyssä tiedusteltiin, miten ja millaisissa tilanteissa videointia oli käytetty, mutta myös tarkentavia kysymyksiä esimerkiksi videoinnin hyödyntämisestä lasten ja vanhempien kanssa kysyttiin. Palautekyselyssä avattiin jokaista arvioinnin osa-aluetta, jotta vastaajat voisivat antaa mahdollisimman monipuolista palautetta.

Tulkintoja tehtäessä on tärkeää perustella, mihin ne perustuvat ja mihin päätelmät nojaavat. Tätä tukemaan käytettiin suoria lainauksia kyselylomakkeista, jotka helpottavat myös tutkimuksen ulkopuolista henkilöä eli lukijaa. (Hirsjärvi ym. 2007: 228.) Lainaukset eivät vain rikastuta raporttia, vaan auttavat lukijaa muodostamaan tarkemman käsityksen tarkasteltavasta asiasta, mikä edesauttaa tutkimuksen validiteettia. Raportissa on lainauksia sekä alkukartoitus- että palautekyselystä.

Otos oli pieni, neljän päiväkotiryhmän työntekijät, joten riskinä oli, että jos useampi ryhmä jättäisi vastaamatta, työntekijöiden mielipidettä edustavaa materiaalia ei saataisi. Alkukartoituskyselyssä kävikin niin, ettei yksi ryhmä vastannut, mutta palautekyselyyn vastasivat kaikki päiväkotitiimit.

Kyselylomakkeissa on se riski, että vastaajat saattavat ymmärtää kysymykset eri tavalla kuin tutkija on tarkoittanut. Tuloksia tulkittaessa tutkijan ei pidä asennoitua alkuperäisen ajattelumallinsa mukaisesti, koska tällöin tulokset eivät ole päteviä. Kyselyn haittana ovat mahdollisesti myös pintapuoleisiksi jäävät vastaukset. (Hirsjärvi ym. 2007: 190, 226-227.) Sekä hyvin tarkasti kuvailtuja vastauksia, että muutaman sanan vastauksia saatiin. Joissain tapauksissa vastauksen idea jäi hieman epäselväksi. Tulosten tulkinta voikin olla haasteellista kyselytutkimuksissa (Hirsjärvi ym. 2007: 190). Esimerkiksi oppaan palautteessa oli pari kohtaa, joista ei välttämättä ymmärretty, mitä työntekijät hakivat takaa. Haastattelu olisi voinut aukaista näitä hieman epäselväksi jääneitä kohtia.

Validiutta voidaan tarkentaa soveltamalla useampia menetelmiä (Hirsjärvi ym. 2007: 228). Työn pätevyyttä olisi voitu lisätä juuri käyttämällä esimerkiksi haastattelua kyselyjen ohessa. Haastattelulla olisi ehkä saatu perusteellisimpia vastauksia etenkin niiltä, jotka vastasivat kyselylomakkeeseen lyhytsanaisesti. Seuraavissa tutkimuksissa voisi aikaa varata enemmän, jolloin haastattelut olisivat mahdollisia niin tutkimuksen tekijöiden kuin työntekijöidenkin kannalta.

Kyselytutkimuksen haittapuolena on se, että tutkija ei voi tietää, kuinka vakavasti vastaajat ovat suhtautuneet kyselyyn ja ovatko he vastanneet siihen täsmällisesti ja vilpittömästi (Hirsjärvi ym. 2007: 190). Esimerkiksi ne lyhytsanaiset vastaukset, joita saimme, olivat voineet johtua vastaajien kiireestä tai muuten huonosta ajankohdasta. Tutkija ei voi myöskään tietää, kuinka hyvin vastaajat ovat perehtyneet kysymysten kohteena olevaan asiaan (Hirsjärvi ym. 2007: 190). Voi olla, että lyhyet vastaukset johtuivat siitä, ettei oppaaseen oltu perehdytty kunnolla. Tähänkin voi olla monia syitä, kuten jo mainittu kiire tai aiheen kiinnostamattomuus.

Tämän työn kyselyt olivat ensimmäisiä tekemiämme kyselyjä, joten opimme paljon kyselytutkimuksesta. Hyvän kyselylomakkeen luomiselta edellytetään aikaa, tietoa ja taitoa (Hirsjärvi ym. 2007: 190). Palautekyselyn tekoon olisi voitu panostaa enemmän. Panostus kyselylomakkeen tekoon auttaa tutkimuksen onnistumista (Hirsjärvi 2007: 193). Koska alkuperäisenä ajatuksena oli tehdä yksi työntekijöille yhteinen iso palautepaperi, jäi palautelomakkeisiin alun perin suurelle paperille tarkoitettu vapaampi asettelu.

Keskityimme pääosin kyselylomakkeiden sisältöön ja kysymyksenasetteluun. Se onkin todella tärkeää, mutta olisi ehkä voitu kiinnittää enemmän huomiota myös kyselyjen ulkonäköön. Kyselyn tulisi olla ulkoasultaan moitteeton ja näyttää helposti täytettävältä (Hirsjärvi ym. 2007: 199). Onnistuimme tekemään selkeät kyselyt, joissa on monipuolisesti kysymyksiä, mutta niitä ei ollut liikaa. Kyselyyn olisi voitu lisätä mahdollisesti valmiit viivat vastauksille sekä hieman väriä. Tarkasti laadittu kysely motivoi vastaamaan (Hirsjärvi ym. 2007: 193). Hyviä vastauksia hakemiimme kysymyksiin kuitenkin saatiin, joten kyselyjen tarkoitus täyttyi. Alkukartoituskyselyllä saatiin kartoitettua työntekijöiden ajatuksia ja toiveita oppaan sisällöstä ja videon sen hetkisestä käytöstä. Palautekyselyllä saatiin tietää, mitä asioita työntekijät pitivät hyvinä oppaassa ja missä olisi parantamisen varaa.

6.2 Oppaan arviointia

Pidimme tärkeänä ottaa työntekijöiden toiveet huomioon oppaan tekovaiheessa, koska opas on suunnattu juuri varhaiskasvattajille. Työntekijät toivoivat oppaalta selkeyttä ja helppoluokisuutta sekä keveyttä. Tässä onnistuttiin hyvin. Halusimme oppaaseen värejä, mutta ei kuitenkaan liikaa, jottei se näyttäisi sekavalta. Nykyiset värit ja niiden käyttö piristävät oppaan ulkonäköä. Oppaaseen lisättiin myös siihen sopivia kuvia. Oppaan ulkonäöstä ja asettelusta tuli pelkkää positiivista palautetta.

Oppaasta pyrittiin tekemään kevyt käyttämällä lyhyitä ja ytimekkäitä lauseita, ettei teksti tuntuisi luennoivalta ja raskaalta. Palautteen perusteella tässä onnistuttiin. Vaikka työntekijät kokivat, että opas sisälsi paljon tekstiä, oli teksti heidän mielestään kuitenkin selkeää ja

asiallista. Tosin yhdessä palautteessa sanottiin, että asioita olisi voitu käsitellä syvällisemmin. Esimerkiksi jos opas olisi tehty pelkästään siitä, miten lasten kanssa voi soveltaa videointia, olisi tällöin ollut tarkoituksenmukaisempaa yksityiskohtaisempi lähestymistapa.

Vaikka oppaan palautteessa mainittiinkin, että videomateriaalin editoiminen voi olla haasteellista ja aikaa vievää, toivoivat työntekijät alun perin myös videon editoimiseen liittyvää tietoa oppaaseen ja tämä toive otettiin huomioon. Työntekijät toivoivat uusia ideoita ja selkeitä ohjeita ja vinkkejä videoinnin hyödyntämiseen. Palautteessa kaikki tiimit sanoivat oppaan sisältävän hyviä ideoita videoinnin käyttöön liittyen.

Olemme kaiken kaikkiaan tyytyväisiä oppaaseen. Oppaassa käsitellään kaikkia niitä osa-alueita, joita siihen suunniteltiin tulevan. Työntekijöiden toiveet onnistuttiin ottamaan huomioon ja oppaasta saatiin omannäköisemme.

Meitä jäi mietityttämään, mitä lisäarvoa oppaaseen olisi voitu saada, jos olisimme päässeet vierailemaan sellaisessa päiväkodissa, jossa videointia käytetään enemmän. Yritimme päästä tutustumaan videointia soveltavaan päiväkotiin, mutta ne päiväkodit, joista asiaa tiedusteltiin, eivät käyttäneet enää videointia, joten vierailusta jouduttiin luopumaan.

6.3 Ammatillinen kasvu ja itsearviointi

Olemme oppineet sekä kärsivällisyyttä että sietämään epätietoisuutta opinnäytetyöprosessin aikana. Molemmat piirteet ovat tärkeitä sosiaalialan työssä. Näiden lisäksi opittiin paljon uutta muun muassa varhaiskasvatuksesta, työn kehittämisestä ja videoinnin mahdollisuuksista. Ymmärrämme paremmin varhaiskasvatushenkilökunnan työn vaatimuksia ja oman itsensä kehittämisen tärkeyttä. Opinnäytetyöprosessin tiedonhankinnan aikana tulee väkisinkin oppineeksi uutta, kun tietoa etsii monista eri paikoista. Hirsjärvi ym. lainaavat Hartia (1998), joka toteaa, että vaikka aiempiin tutkimuksiin paneutuminen vaatii aikaa, se opettaa paljon itse aiheesta ja tutkimuksen tekemisestä (2007: 253-254). Tietoa ei vain poimita sieltä täältä, vaan sitä suodatetaan perustellusti oman tutkimuksen näkökohdista käsin ja kootaan omin sanoin (emt).

Henkilökohtaisena tavoitteenamme oli tutustua videoinnin eri käyttömahdollisuuksiin, jotta sitä voitaisiin jatkossa soveltaa työelämässä. Lähdekirjallisuuteen tutustumalla saatiin laaja käsitys videoinnin käyttömahdollisuuksista ja jonkin verran tietoa sen tämän hetkisestä käytöstä varhaiskasvatuksessa. Jos olisimme päässeet tekemään vierailun videointia soveltavaan päiväkotiin, olisi voitu saada vielä käytännönläheisempiä ideoita ja materiaalia. Vaikkemme kokeilleetkaan menetelmiä käytännössä, teoriatietoon tutustumisen ansiosta pystymme soveltamaan videointia työelämässä. Oppaan kokoamisprosessissa jouduttiin pyörittelemään ja

pohtimaan teoriaa ja muuta pohja-aineistoa, mikä auttoi jäsentämään videointia menetelmänä.

Emme saaneet vain ideoita ja vinkkejä videoinnin eri käyttötavoista, vaan muodostimme kokonaiskäsityksen videoinnista menetelmänä. Tavoitteet selkeästä ja päiväkotityöntekijöitä hyödyttävästä oppaasta myös täyttyivät.

Opimme paljon itsestämme sekä keskinäisestä yhteistyöstä. Opimme prosessoimaan stressaavia tilanteita rakentavasti, sekä olemaan toinen toisemme tukena ja kannustimena. Vaikka haasteita kohdattiin, emme luovuttaneet, vaan olimme motivoituneita tekemään työstä mahdollisimman onnistuneen.

6.4 Tulevaisuuden näkymät

Koska oppaamme on ensimmäisiä lajeissaan, mahdollistaa se aiheen kehittämisen eteenpäin. Oppaan hyödynnettävyyttä voidaan tutkia jatkossa esimerkiksi opinnäytetyönä. Voidaan tutkia, miten opasta hyödynnetään ja miten sen soveltaminen koetaan käytännössä. Oppaan avulla videointia voidaan viedä myös muihin päiväkoteihin. Opasta voidaan myös päivittää ja muokata edelleen, koska videointi aiheena on jatkuvasti kehittyvä.

Työntekijöiltä tuli palautetta, että he olisivat toivoneet konkreettista opastusta videoinnin käyttöön. Tästä saisi myös hyvän opinnäytetyön aiheen. Käyttäen opasta pohjana, voitaisiin työntekijöiden kanssa kokeilla videoinnin eri menetelmiä. Työntekijöiltä lähti myös ajatus vanhemmille tarkoitetusta omasta oppaasta, jossa esiteltäisiin videoinnin tarkoitus ja hyödyt.

Sosionomikoulutuksessa videointia voitaisiin hyödyntää esimerkiksi opiskelijoiden harjoittelujaksoissa. Toinen tekijöistä kokeili harjoittelussaan stimulated recall -metelmää, jossa harjoittelun ohjaaja kuvasi opiskelijan pitämän tuokion ja siitä keskusteltiin sen jälkeen. Tämä auttoi tarkastelemaan omaa toimintaa jälkikäteen ja huomaamaan vahvuuksia ja kehitystarpeita. Videoinnin avulla opiskelijoiden ammatillisuus ja reflektointikyky voivat kehittyä.

Mikäli videointi yleistyisi päiväkodeissa, voisi sitä käyttää hyvinkin laajasti. Vastaan tulevat toki eettiset ongelmat, kuten saako kaikkia kuvata. Meitä kiinnostaisi mahdollisuus näyttää esimerkiksi päivähoidon määrärahojen päättäjille päiväkotimaailman arkea ja todellisuutta videoinnin avulla. Keskusteltuamme opinnäytetyöprosessin aikana erään päiväkotityöntekijän kanssa hän totesi, että päiväkodissa saattaa vieraila ylempiä toimihenkilöitä, jotka eivät kuitenkaan aina kierrä päiväkotiryhmissä. Myös vanhustenhuollon puolella videointia voitaisiin hyödyntää ja kehittää, mutta sielläkin vastaan tulevat yksityisyyden suoja yms. Videomateriaalin avulla esimerkiksi päättäjät voisivat nähdä vanhustenhuollon arkea tehdessään päätöksiä

esimerkiksi hoitajien määrästä.

Sosiaalialan ammattilaisella on velvollisuus tuoda näkyväksi esimiehille, hallintoon, päättäjille tai julkisuuteen esimerkiksi resurssien riittämättömyys tai niiden epäoikeudenmukainen jakautuminen (Sosiaalialan ammattilaisen eettiset ohjeet 2005: 9, 26). Varhaiskasvattajat voisivat hyödyntää videomateriaalia tuodessaan näitä asioita esiin. Päättäjille voitaisiin näyttää materiaalia päiväkodin arjesta, jolloin he voisivat nähdä esimerkiksi hoitajien määrän suhteessa lasten määrään ja huomata, mitkä vaikutukset sillä on, jos nämä asetetut suhdeluvut eivät toteudu. Suuret ryhmäkootkaan eivät olisi enää vain sanahelinää, vaan konkreettisesti nähtävä asia.

Lähteet

Painetut lähteet

Arnolds-Granlund, S-B. 2010. Conceptual Considerations in Media Education. Teoksessa Kotilainen, S. & Arnolds-Granlund, S-B. (toim.) Media Literacy Education - Nordic Perspectives. Göteborg: Nordicom, 41-57.

Hakala, J. 1998. Opinnäytetyö luovasti. Helsinki: Gaudeamus.

Heikka, J., Hujala, E. & Turja, L. 2009. Arvioinnista opiksi Havainnointi, arviointi ja suunnittelu varhaispedagogiikassa. Vantaa: Printel Oy

Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2007. Tutki ja kirjoita. 13. osin uudistettu painos. Helsinki: Tammi.

Kankaanranta, M. 2001. Digitaaliset portfoliot varhaiskasvatusympäristöjen avaamis- ja arviointimenetelmänä. Teoksessa M. Kangasalo (toim.) Tietotekniikan mahdollisuuksia varhaiskasvatuksessa. Helsinki: Edita Oyj, 93-113.

Korhonen, P. 2010. Median asettamia haasteita pienten lasten hyvinvoinnille. Teoksessa M. Meriranta (toim.) Mediakasvatuksen käsikirja. EU: UNIpress, 9-32.

Kylmänen, T. 2010. Mediamylly - Kasvattajan opas esi- ja alkuopetukseen. Helsinki: Tammi.

Liukko, S. & Kangasalo, M. 1998. Mediaa muruille. Helsinki: Kirjayhtymä Oy.

Messenger Davies, M. 2010. Children, Media and Culture. Maidenhead: Open University Press.

Mäkitalo, A-R. Video refleksiivisen keskustelun virittäjänä. 2009. Teoksessa Mäkitalo, A-R., Ojala, M., Venninen, T. & Vilpas, B. (toim.) Löytöretkellä omaan työhön. Kehittämistä ja tutkimista päiväkodin arjessa. Yliopistopaino, 215-221.

Mäkitalo, A-R., Ojala, M., Venninen, T. & Vilpas, B. (toim.) 2009. Löytöretkellä omaan työhön. Kehittämistä ja tutkimista päiväkodin arjessa. Yliopistopaino.

Niikko, A. 2000. Portfolio oppimisen avartajana. Tampere: Tammer-Paino Oy.

Ojala, M. 2009. Varhaiskasvatuksen käytännön kehittäminen reflektion avulla. Teoksessa Mäkitalo, A-R., Ojala, M., Venninen, T. & Vilpas, B. (toim.) Löytöretkellä omaan työhön. Kehittämistä ja tutkimista päiväkodin arjessa. Yliopistopaino, 27-37.

Patrikainen, S. & Toom A. Teoksessa Kansanen, P. & Uusikylä, K. 2004. Opetuksen tutkimuksen monet menetelmät. Juva: PS-kustannus.

Pitko, T-L. & Tenhunen, V. 2009. ”Ne kaks innostu tästä hankkeesta ja siitä se sitten lähti...” Teoksessa Mäkitalo, A-R., Ojala, M., Venninen T. & Vilpas, B. (toim.) Löytöretkellä omaan työhön. Kehittämistä ja tutkimista päiväkodin arjessa. Yliopistopaino, 75-81.

Vilka, H. 2007. Tutki ja mittaa. Määrällisen tutkimuksen perusteet. Helsinki: Tammi.

Vilka, H. & Airaksinen, T. 2003. Toiminnallinen opinnäytetyö. Helsinki: Tammi

Wallin, K. 2000. Reggio Emilia ja lapsen sata kieltä. 2000. LK-kirjat Lasten Keskus Helsinki.

Wuorisalo, J. 2010. Sosiaalinen media oppimisen tukena - matkalla kohti avoimia, verkottuneita ja liikkuvia oppimisympäristöjä. Teoksessa M. Meriranta (toim.) Mediakasvatuksen käsikirja. EU: UNIpress, 87-102.

Elektroniset lähteet

Digitaalinen kasvunkansio. 2007. Viitattu 18.5.2012.
<http://www.kasvunkansio.fi/esittely/?sivu=116>

Digitaalinen kasvunkansio - opettajan opas. 2004. Viitattu 20.4.2012.
<http://www.kasvunkansio.fi/ao.pdf>

Forman, G. 2002. Mirrors that Talk Using Video to Improve Early Education. Published January 2002 in Connections, University of Massachusetts. Viitattu 27.2.2012.
<http://eclkc.ohs.acf.hhs.gov/hslc/tta-system/teaching/eecd/Domains%20of%20Child%20Development/Science/mirrors.pdf>

Hakkarainen, P. 5/2008. Pelastaako leikki varhaiskasvatuksen? Teoksessa Opetusalan Ammattijärjestö OAJ Varhaiskasvatus 2000-luvulla? Varhaiskasvatuspalvelut ja henkilöstön osaamisvaatimukset. Forssan kirjapaino, 14-18. Viitattu 20.4.2012.
<http://www.oaj.fi/pls/portal/url/ITEM/4DCAD212D51F3AE5E040FC0AA70C4909>

Hakkarainen, P. & Kumpulainen, K. (toim.) 2011. Liikkuva kuva - Muuttuva opetus ja oppiminen. Kokkola: Lapin & Jyväskylän yliopisto. Viitattu 12.5.2012.
<https://jyx.jyu.fi/dspace/bitstream/handle/123456789/26957/978-951-39-4270-0.pdf?sequence=1>

Heinimaa, E. Mitä näillä kaikilla dokumenteilla tehdään? Lastentarhanopettaja syys/2004. Viitattu 22.2.2012. <http://www.reggioemilia.ws/artikkelit/dokumentointi.htm>

Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkausten käsitteleminen. 2002. Tutkimuseettinen neuvottelukunta. Viitattu 18.9.2012. http://www.tenk.fi/hyva_tieteellinen_kaytanto/htkfi.pdf

Kola-Torvinen, P. 2005. Digitaalinen kasvunkansio kasvatuskumppanuuden tukena [verkkojulkaisu]. Jyväskylän yliopisto. Varhaiskasvatuksen laitos. Pro Gradu -tutkielma. Viitattu 10.4.2012. https://jyx.jyu.fi/dspace/bitstream/handle/123456789/18192/URN_NBN_fi_jyu-200630.pdf?sequence=1

Mediakasvatus varhaiskasvatuksessa. 2008. Stakes.
http://www.kerhokeskus.fi/easydata/customers/kerhokeskus/files/mediakasvatus./mediakasvatus_varhaiskasvatuksessa_verkkoversio.pdf

Nevala, T. 2009. Videopensseli - Muoto-, väri- ja kirjainoppia videokameralla. Valveen elokuvakoulu. Viitattu 14.5.2012.
http://www.kulttuurivalve.fi/tiedostot/Elokuvakoulu/PDF/videopensseli_071209.pdf

Nevala, T. 2011. Videopensselin avulla tuttu maailma näyttäytyy uudenaikaisena. Teoksessa Hakkarainen, P. & Kumpulainen, K. (toim.) Liikkuva kuva - Muuttuva opetus ja oppiminen. Viitattu 13.5.2012.
<https://jyx.jyu.fi/dspace/bitstream/handle/123456789/26957/978-951-39-4270-0.pdf?sequence=1>, 36-44.

Nevala, T. & Kiesiläinen I. 2011. Kamerakynän pedagogiikka. Teoksessa Hakkarainen, P. & Kumpulainen, K. (toim.) Liikkuva kuva - Muuttuva opetus ja oppiminen. Viitattu 12.5.2012.
<https://jyx.jyu.fi/dspace/bitstream/handle/123456789/26957/978-951-39-4270-0.pdf?sequence=1>, 23-36.

Petäjaniemi, T. & Pokki, S. 2010. Selvitys päivähoidon ja varhaiskasvatuksen asemasta valti-
onhallinnossa. Viitattu 20.4.2012.

http://www.stm.fi/c/document_library/get_file?folderId=39502&name=DLFE-11013.pdf

Rintakorpi, K. 2010. Lasten toiminnan dokumentointi varhaiskasvatuksessa [verkkojulkaisu].
Helsingin yliopisto. Soveltavan kasvatustieteen laitos. Käyttätymistieteellinen tiedekunta.
Pro Gradu -tutkielma. Viitattu 1.6.2012.

<https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/24870/lastento.pdf?sequence=1>

Sosiaalialan ammattilaisen eettiset ohjeet. 2005. Sosiaalialan korkeakoulutettujen ammatti-
järjestö Talentia ry. Ammattieettinen lautakunta. Viitattu 27.2.2012.

http://www.talentia.fi/files/558/1649_Etiikkaopas2005_1_.pdf

Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 2002: 9. Valtioneuvoston periaatepäätös varhaiskas-
vatuksen valtakunnallisista linjauksista. Viitattu 20.4.2012.

<http://pre20031103.stm.fi/suomi/pao/varhais2/kasvatus.pdf>

Tekijänoikeudet kunniaan. Mediakasvatuskeskus Metka. Viitattu 5.10.2012.

<http://mediametka.fi/oppimateriaalit/tekijaenoikeudet/>

Theobald, M. 2008. Methodological issues arising from video-stimulated recall with young
children. Viitattu 27.2.2012. <http://eprints.qut.edu.au/17817/1/c17817.pdf>

Uudenmaan kaupungin vuoropäivähoiton perusteet. Viitattu 20.2.2012.

http://paivahoito.uki.fi/pdf/Vuoropaivahoidon_perusteet.pdf

Vantaan kaupunki. 2005. Oppimis- ja opetussuunnitelma 0-8-vuotiaille. Viitattu 1.2.2012.

[http://www.vantaa.fi/instancedata/prime_product_julkaisu/vantaa/embeds/vantaawwwstru-
cture/31206_Voops.pdf](http://www.vantaa.fi/instancedata/prime_product_julkaisu/vantaa/embeds/vantaawwwstru-
cture/31206_Voops.pdf)

Vantaan kaupunki. Päivähoito Ympäri vuorokautinen toiminta ja iltahoito. Viitattu 20.12.2012.
[http://www.vantaa.fi/fi/opetus_ja_kasvatus/paivahoito/ymparivuorokautinen_toiminta_ja_il-
tahoito](http://www.vantaa.fi/fi/opetus_ja_kasvatus/paivahoito/ymparivuorokautinen_toiminta_ja_il-
tahoito)

Vantaan kaupunki. Tikkurilan päivähoitopalvelut. Viitattu 20.2.2012.

[http://www.vantaa.fi/fi/opetus_ja_kasvatus/paivahoito/paivahoito_vantaalla_toimintayksiko-
ittain/tikkurilan_paivahoitopalvelut/yrttitien_toimintayksikko](http://www.vantaa.fi/fi/opetus_ja_kasvatus/paivahoito/paivahoito_vantaalla_toimintayksiko-
ittain/tikkurilan_paivahoitopalvelut/yrttitien_toimintayksikko)

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet. 2005. STAKES OPPAITA 56. Gummerus Kirjapaino Oy
Saarijärvi 2005 toinen tarkistettu painos. Viitattu 26.3.2012.

<http://www.thl.fi/thl-client/pdfs/7eef5448-e8a3-4887-ab97-19719ea74066>

Vienola, V. 2005. Videoiden käyttö tutkimuksen apuvälineenä. Viitattu 22.2.2012.

<http://sokl.joensuu.fi/verkkojulkaisut/tutkivaope/pdf/vienola.pdf>

Kuviot

Kuvio 1: Mediakasvatuksen kokonaisuus	12
---	----

Liitteet

Liite 1. Alkukartoituskysely

Kysely

huhtikuu 2012

Olemme sosionomiopiskelijoita Tikkurilan Laureasta. Teemme opinnäytetyönämme oppaan **'Videoinnin käytöstä päiväkodissa'** Yrttitien päiväkotiin. Oppaan pohjana on teoria, omat ideat, alkukartoituskyselyn vastaukset ja vierailu päiväkotiin, jossa videointia on käytetty kauemmin. Selvitämmekin tällä kyselyllä muun muassa videoinnin tämänhetkistä käyttöä Teidän päiväkodissanne sekä työntekijöiden toiveita oppaan sisältöä koskien.

Kyselyitä on 1 kappale per tiimi/ryhmä. Toivomme vähintään kahden henkilön joka tiimistä osallistuvan kyselyn täyttöön. Jos tarvitsette enemmän tilaa vastaukseen, voitte jatkaa vastausta paperin kääntöpuolelle.

Kyselyn palautus päiväkodin johtajalle viimeistään pe 4.5.2012.

Tulemme pyytämään palautetta oppaasta alkusyksystä. Aikataulu tarkentuu myöhemmin.

Ota yhteyttä jos joku asia jää mietityttämään!

Jenna Ahonen ja Satu Pajari
jenna.ahonen@laurea.fi tai satu.pajari@laurea.fi

Montako henkilöä tiimistänne/ryhmästäanne osallistuu kyselyn vastaamiseen? ____

Minkäikäisiä lapsia ryhmässänne on? _____

Miten ja millaisissa tilanteissa olette käyttäneet videointia ryhmässänne?
(Keitä on kuvattu, mihin tarkoitukseen, ketkä ovat videota katsoneet jne.?)

Miten koette, että videointia voisi käyttää entistä paremmin päiväkotityössä?
(Ideoikaa, miten videointia voisi hyödyntää esim. lasten, vanhempien, työyhteisön kanssa)

Minkälaisia haasteita näette videoinnin käytön tuovan?

Ovatko lapset nähneet videomateriaalia itsestään tai muista lapsista? Missä tilanteessa?

Oletteko tiiminä katsoneet videomateriaalia toiminnastanne?

Ovatko lasten vanhemmat nähneet videomateriaalia lapsista? Missä tilanteessa?

Minkälaisia toiveita tai odotuksia teillä on oppaan suhteen?
(sisältö, ulkoasu yms.)

Visioi oppaan hyödynnettävyyttä työssäsi?

Liite 2. Tiedote päiväkotiin

elokuu 2012

Hei Yrffitien päiväkodin työntekijät!

Pyydämme palautetta opinnäytetyönä tekemästämme oppaasta 'Videointi päiväkodissa'. (Tämä koskee päärakennuksen ryhmiä, mutta myös sivurakennuslaiset voivat selailta opasta ja kertoa ajatuksiaan jos näin haluavat.)

Tutustukaa ensin rauhassa oppaaseen ja kirjatkaa sitten ajatuksia/parannusehdotuksia/tuntemuksia/tms. toimittamiimme papereihin. Paperit sisältävät apukysymyksiä auttamaan osa-alueiden hahmottamisessa.

Kannattaa vilkaista kysymykset ennen oppaaseen tutustumista.

Opasta ja kysymyksiä voi käsitellä esim. tiimissä ja kirjata keskustelusta heränneitä ajatuksia ylös.

Oppaaseen voi tutustua myös omatoimisesti ja kirjata ylös ajatuksia silloin kun itselle parhaiten sopii.

- Tämä ei ole lopullinen versio oppaasta: nyt on mahdollista vaikuttaa sen sisältöön/ulkoasuun!
- Voitte tehdä näihin versioihin omia merkintöjä/muistiinpanoja/alleviivauksia helpottamaan palautteen annossa.
- Kaikkiin kysymyksiin/osa-alueisiin ei tarvitse vastata/kommentoida.
- HUOM Johtaja toimittaa teille oppaan myös sähköisenä versiona, jotta voitte tutustua linkkeihin.
- Oppaaseen tutustumiseen ja palautteen antoon Teillä on aikaa **2 viikkoa**. Tullemme hakemaan vastaukset **to 23.08.2012**.
- Valmiin lopullisen version (sähköisenä & paperisena) saatte omiin ryhmiinne syksyllä.

Kiitos ajastanne ja panostuksestanne!

Terveisin,

Jenna Ahonen & Satu Pajari
Laurea ammattikorkeakoulu

Liite 3. Palautekysely

Osa-alueita auttamaan palautteen annossa oppaasta 'Videointi päiväkodissa':

OPPAAN ULKONÄKÖ

- yleisilme
- värit (liian paljon / liian vähän)
- fontit (koko liian suuri / liian pieni), (saako selvää)
- kuvat (liikaa / liian vähän) (häiritsivätkö / koitteko turhaksi / elävöittivätkö)
- muuta? (esim. mikä oli ulkonäössä parasta / olisiko parannettavaa?)

OPPAAN SISÄLTÖ

- onko teksti helppolukuista/ selkeää/ ymmärrettävää, (miten sitä voisi parantaa?)
- liikaa / liian vähän tekstiä (Pitäisikö joitain asioita avata lisää? Mitä?)
- mikä aihe / osa-alue oli kiinnostavin / vähiten kiinnostavin miksi?
- mitä menetelmiä voisit mahdollisesti kokeilla / mikä ei tunnu kiinnostavalta / tuntuu haastavalta?
- oliko jokin osa-alue tms. turha? pitäisikö jokin aihe lisätä?
- linkit (liikaa/liian vähän/kiinnostavuus)
- muuta?

MUITA AJATUKSIA

- innostaako opas videoinnin aloittamiseen / kehittämiseen
- miltä ajatus videoinnista tuntuu oppaaseen tutustumisen jälkeen?
- yhteistyön sujuminen päiväkodin kanssa

Liite 4. Nyt videoidaan! - opas videoinnin mahdollisuuksista

NYT VIDEOIDAAN!

- opas videoinnin mahdollisuuksista

Jenna Ahonen & Satu Pajari

Laurea ammattikorkeakoulu

2012

SISÄLLYS

ALKUSANAT	5
ALOITTAMINEN JA HAASTEET	6-10
- tekniikka.....	6
- videoinnin kohteena oleminen.....	7
- haasteet.....	8
- eettiset haasteet.....	9
LAPSET	11-18
- muistettavaa kun lapset videoivat / kun aletaan videoita.....	11
- lasten toimien dokumentoinnin hyöty.....	12
- tiettyyn lapseen keskittyminen.....	12
- videon asettaminen lasten leikkitilaan.....	13
- ryhmän oma maskotti.....	14
- nukketeatteri.....	15
- esittelyvideot.....	15
- opittavan asian videointi.....	16
- videokirjeenvaihto.....	17
- näytelmäpätkät.....	17
- videopensseli-menetelmä.....	18

VANHEMMAT **19**

- kasvatust keskustelut.....19
- päiväkotiin tutustujat / vanhempainilta.....19

TYÖNTEKIJÄT **20-23**

- mitä hyötyä videoinnista on ammatillisen kasvun tukena?.....20
- muistettavaa kun videoidaan.....21
- videointi päiväkotitiimin työkaluna.....22
- videointi yksittäisen työntekijän työkaluna.....22
- videointi verkostotyön tukena.....23
- videointi koko talon työkaluna.....23

VIDEON EDITOINTI **24-25**

LÄHTEET **26**

LÄHDEVIIITTEET **28**

ALKUSANAT

Tämä opas on tehty opinnäytetyönä sosiaalialan koulutusohjelmassa Laurea ammattikorkeakoulussa Vantaalla. Opas on tarkoitettu päiväkodin henkilökunnan käyttöön alentamaan kynnystä videoinnin aloittamisessa ja antamaan vinkkejä videointiin liittyen.

Opas on koottu pääosin kirjallisuuden pohjalta. Siihen vaikuttivat myös vantaalaisen Yrttitien päiväkodin henkilökunnan toiveet ja ajatukset. Näiden lisäksi omat ideat auttoivat muovaamaan opasta.

Videoinnin käytöstä päiväkodissa ei ole olemassa koottua teosta. Tämä opas kokoaa samojen kansien väliin videoinnin eri osa-alueet: aloittamisen, haasteet, editoinnin ja käytännön vinkit videoinnin hyödyntämiseen niin lasten, vanhempien kuin työntekijöiden kanssa.

Toivomme oppaan kannustavan videoinnin käytön aloittamiseen sekä antavan uusia työkaluja varhaiskasvattajille!

ALOITTAMINEN JA HAASTEET

TEKNIikka

- tekniikka kehittyy hurjaa vauhtia ja uudet hienot laitteet saattavat tuntua pelottaviltakin
 - kun itse rohkeasti kokeilee, rohkeus ja halu oppia lisääntyvät¹
 - vaikka kameroista löytyy mitä ihmeellisimpiä toimintoja, ei videon peruskäyttö vaadi sen kummempia erityistaitoja²
 - sopivat säädöt löytyvät kokeilemalla
- Jos käytössä ei ole jalustaa, voi kameraa yrittää vakauttaa esim. kirjojen avulla / kamera pöydän päällä / vatsan päällä jne. Harjoittele ja kokeile!

HUOM Älä lopeta kuvausta ilman, että jätät hiukan ylimääräistä materiaalia loppuun, koska muuten aloittaessasi uuden kuvaksen vanhaa materiaalia saattaa jäädä uuden alle.³

VIDEOINNIN KOHTEENA OLEMINEN

- on täysin luonnollista, että etenkin alussa videoinnin kohteena oleminen jännittää (niin aikuisia kuin lapsiakin) ja käyttäytyminen voi olla jäykempää kuin tavallisesti⁴
 - keskittyminen omaan itseensä saattaa lisääntyä, eikä henkilö välttämättä toimi omien rutiiniensa mukaan⁴
 - saattaa esiintyä myös haluttomuutta videoinnin kohteena olemiseen / videoinnin aloittamiseen
 - jännitys / haluttomuus / negatiivinen suhtautuminen videointiin menee kuitenkin nopeasti ohi, kun videointiin tottuu
- myös materiaalia katsottaessa oman äänen kuuleminen / itsen katsominen saattaa tuntua vaivaannuttavalta, mutta siihenkin tottuu hyvin nopeasti
- jos kameraa aiotaan käyttää jalustalla, kannattaa jalusta-kamera-yhdistelmä asettaa tilaan muutamaa päivää ennen videoinnin aloittamista, jolloin sen läsnäoloon totutaan⁵
 - kameraan voidaan myös totutella kuvaamalla ”leikisti” eli aikuinen on tilassa kameran kanssa ikään kuin kuvaamassa; näin lapset ja toiset aikuiset tottuvat kameran läsnäoloon⁶

HUOM Videoinnille kannattaa antaa rohkeasti mahdollisuus! Videoinnin kohteena olemiseen ja oman itsen katsomiseen tottuu nopeasti ja videoinnin tuomat hyödyt ovat sen arvoisia.

HAASTEET

- ajankäyttö koetaan yleensä haasteena, kun aiotaan aloittaa videoinnin soveltaminen
 - kameraan tutustuminen ja menetelmien sisäistäminen vaativat aikaa
 - videomateriaalin katsominen on aikaa vievää⁷
- mitä ajankäytön haasteille voidaan tehdä?
 - videoinnin aloittaminen kannattaa aloittaa yksinkertaisilla menetelmillä ja pelkästään kuvaamisen kokeilemisellä ja kameraan tutustumisella ja edetä siitä enemmän suunnittelua vaativiin menetelmiin (toiminta kannattaa aloittaa pienryhmissä)
 - tiimistä voidaan valita vastuhenkilö, joka huolehtii videomateriaalin purkamisesta ryhmän omaan kansioon tai vastaavaan paikkaan
 - vastaava voi myös huolehtia materiaalin valmistelemisesta yhteistä katseluhetkeä varten⁸, jolloin yhteisestä ajasta ei kulu liikaa materiaalin katsomiseen
- kun kameroita / tietokoneita / televisioita (joista materiaalia voi katsoa) on vähän, pitää tehdä järjestelyjä, jotta kaikki halukkaan saavat mahdollisuuden videointiin:
 - ideaalista olisi, että jokaisella ryhmällä olisi oma kamera tai esim. kahdella ryhmällä yhteinen, mutta yleensä tämä ei ole mahdollista
 - voidaan tehdä ajanvarauslista, jossa kamera on jokaisella ryhmällä tietyn ajan

HUOM esim. koko talon videovastaava voi pitää huolta aikataulutuksesta

EETTISET HAASTEET

- Eettisiin kysymyksiin on harvoin suoria vastauksia. Seuraavia seikkoja kannattaa pohtia työyhteisössä.

- Lapsella on tekijänoikeudet kuvaamaansa materiaaliin, joten materiaalia ei saa käyttää ilman lupaa⁹
 - käytännössä tämän toteuttaminen kuitenkin haastavaa
- Jos vanhemmille näytetään videota lapsestaan, saako jonkun muun lapsi näkyä videolla → yksityisyyden suoja
- vanhempien oltava tietoisia siitä, että päiväkodissa käytetään videointia sekä siitä, miten videoita voidaan käyttää.
 - tämä esim. kerrottava lapsen aloittaessa päiväkodissa
- vanhemmilta pyydettävä suostumus / kirjattava ylös. Vanhemmilla on oikeus kieltää lapsensa kuvaaminen tai kuvamateriaalin näyttäminen.⁹
 - myös lapselta, ikätason/kehityksen mukaan, kysyttävä lupa, saako häntä videoida (kts. [YK:n Yleissopimus lapsen oikeuksista](#) 12 artikla)
- voidaanko lasta kuvata ilman, että he ovat tietoisia sen tarkoituksesta?¹⁰

➤ videomateriaalin säilyttäminen:

- Tallennettaessa materiaalia esimerkiksi digitaaliseen kasvunkansioon on mietittävä tarkkaan, mitä lisätään.¹¹
- Tietokoneen / Digitaalisen kasvunkansion salasanat ja käyttäjätunnukset säilytettävä huolellisesti
- ulkoiset kovalevyt / muistitikut säilytettävä niin etteivät ne joudu väärin käsiin
- videot vievät suhteellisen paljon tilaa tietokoneesta, joten on hyvä harkita, säilytetäänkö materiaalia erikseen muistitikuilla tai ulkoisella kovalevyllä

➤ videomateriaalin hävittäminen:

- Kuinka kauan videoita säilytetään?
- Kuka on vastuussa materiaalin hävittämisestä?
- Poistetaanko videot, kun lapsi ei ole enää kirjoilla päiväkodissa?

➤ videomateriaalia saa käyttää vain sellaiseen tarkoitukseen, mihin on lupa ja mihin se on tarkoitettu¹²

➤ saavatko toisen ryhmän työntekijät nähdä materiaalia toisen ryhmän lapsista?

- minkälaista materiaalia saa / ei saa nähdä?

HUOM Jokaisen toimipaikan on luotava omat videointia koskevat käytänteet.

LAPSET

MUISTETTAVAA KUN LAPSET VIDEOIVAT / KUN ALETAAN VIDEOIDA¹³

- kun lasten kanssa aletaan videoita, on lapset hyvä totuttaa heti alusta olemaan niin videon edessä kuin takana
- kameran perustoiminnot tulee opettaa lapsille aluksi kärsivällisesti kaikessa rauhassa, lapset oppivat parhaiten itse kokeilemalla
- aikuisten on hyvä tiedostaa, ettei lasten kuvaamasta materiaalista tule niin "hienoa" kuin aikuisen, mutta lapset rakastavat oman materiaalin katsomista, onkin tärkeää säilyttää lapsen näkökulma etenkin jos aikuinen editoi materiaalia

HUOM lapset saattavat aluksi suhtautua uuteen asiaan pelleilemällä ja ilveilemällä kameralle ja "riehaantumalla", mutta tämä on täysin normaalia ja menee ohi, alussa aikuisen ohjaava ja rauhoittava rooli korostuu

LASTEN TOIMIEN DOKUMENTOINNIN HYÖTY¹⁴

- nähdään miten lapsi kehittyy, milloin hän oivaltaa jotakin jne.
- video-dokumenteista näkyy suhteellisen tarkka ja totuudenmukainen taltiointi tilanteesta
- dokumentointi auttaa hahmottamaan lapsen kehityskaarta ja oppimista ja lasten ajattelua tehdään näkyväksi
- lapselle on tärkeää nähdä mitä hän on saanut aikaan, lapsi saa tilaisuuden reflektoida oppimaansa (oman ikätasonsa/kykynsä mukaan)
- videomateriaali tuo lapsen mieleen muistoja ja kokemuksia, jotka kehittävät lapsen identiteettiä, lapsi kokee itsensä arvokkaaksi
- dokumentoimalla saadut tiedot ja havainnot voivat auttaa lapsen ymmärtämisessä ja kohtaamisessa

HUOM Jos halutaan keskittyä tiettyihin lapsiin, olisi tärkeää ettei kuvattavia ole liikaa, sillä kuvatun materiaalin laatu kärsii. Materiaalia katsottaessa ei pystytä keskittymään siihen, mihin halutaan.

TIETTYYN LAPSEEN KESKITTÄMINEN

- lasta kuvataan toimessa, josta halutaan keskustella (esim. ruokailutilanne, päiväpiiri, pukemistilanne jne.), tarkoituksena on saada lapsi refleктоimaan toimiaan / kiinnittää lapsen huomio tiettyyn toimintaan¹⁵
- ennen videon katselua lapselta kannattaa kysyä, haluaisiko hän katsoa toimintaansa videolta¹⁵
- katselutilanteesta kannattaa tehdä mahdollisimman positiivinen, etenkin jos kyseessä on negatiiviseen toimintaan puuttuminen. Lapsi vaistoa jos aikuiset ovat vihaisia ja saattaa antaa sellaisia vastauksia mitä olettaa aikuisten haluavan (esim. "noin ei saa tehdä")¹⁶

- lapsi todennäköisesti tietää mikä on oikein ja mikä väärin, videon kautta:
 - yritetään päästä käsiksi lapsen ajatuksiin (miltä sinusta tuntui tuossa tilanteessa / kun teit noin?, mitä ajattelit?)¹⁵
 - perustella lapselle miksi jokin on hyvä ja joku huono (miksi oli hyvä kun teit näin? miksi oli huono kun teit näin?)

HUOM aikuisen ei tarvitse olla kuvaajana passiivinen, vaan hän voi esimerkiksi osallistua leikkiin / kommunikoida lapsen kanssa / esittää kysymyksiä tms.

VIDEON ASETTAMINEN LASTEN LEIKKITILAAN¹⁷

- jotta kamera ei olisi lapsista uusi ja mielenkiintoinen lelu, kannattaa se pystyttää tilaan jo aiemmin ja antaa lasten totutella sen läsnäoloon valvotusti
- jos on mahdollista käyttää jalustaa ja aikuiset kokevat turvalliseksi sen pystyttämisen ja jättämisen lasten leikkitalaan, voidaan saada tallennettua hyödyllistä materiaalia, mitä ei muuten saataisi jos aikuinen olisi tilassa kuvaamassa. Näin saataisiin seurattua esimerkiksi sosiaalisia taitoja ja mahdollista kiusaamista.
- lapset myös puhuvat toisilleen eri tavalla kun aikuinen ei ole läsnä

RYHMÄN OMA MASKOTTI

- maskotti, esimerkiksi pehmoeläin, joka on lasten tukena videoinnissa¹⁸
- hyvä keino lapsen videointi-jännitykseen¹⁸:
 - lapsi voi pitää maskottia fyysisenä tukena, sylissä/lähellä
 - maskotti voi kannustaa lasta puhumaan (esimerkiksi jos lapsi on haluton sanomaan oman nimensä/harrastuksensa, voidaan kysyä maskotin harrastusta)
- maskotin kanssa voidaan tehdä videopäiväkirja, jossa maskotti käy vuorotellen jokaisen lapsen kotona.¹⁸
- Päiväkodissa lapsi kertoo videolle mitä touhusi maskotin kanssa¹⁸, yhdessä voidaan katsoa ja kuunnella mitä maskotti on tehnyt sillä viikolla:
 - keskustellaan (olikohan maskotilla kivaa? mitä se tunsu? Pelkäsikö se? Oliko sillä ikävä takaisin päiväkotiin? Onko kellenkään ollut koti-ikävä kun on ollut yötä kylässä?) tai
 - kootaan seikkailut vaikkapa tarinaksi myöhemmin luettavaksi

HUOM käytä samaa maskottia, jonka tarkoituksena on aina videoinnissa mukana oleminen, näin lapset oppivat yhdistämään tutun elementin videointiin; maskotti voidaan nimetä yhdessä

NUKKETEATTERI

- videoidaan nukketeatteriesitys¹⁹ (joko aikuisen johdolla etukäteen mietitty/käsikirjoitettu tai sitten lasten improvisointia)
- voidaan askarrella nuket itse tai käyttää valmiita käsinukkeja tai esim. pehmoeläimiä
- tarvitaan myös sermi tai vastaava, jonka takaa lapset näyttävät nukeilla; jos sermiä ei ole, voidaan näyttämönä käyttää vaikka sohvantaustaa
- soveltuu hyvin aroille lapsille, jotka uskaltavat yleensä videoitaviksi sermin takana¹⁹

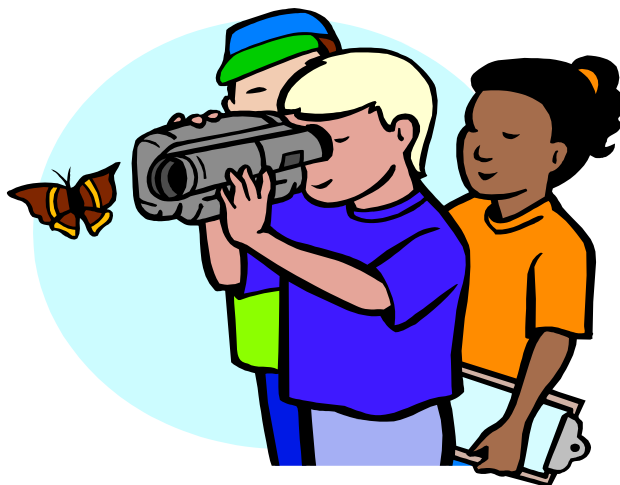
ESITTELYVIDEOT

- lapset esittelevät itsensä ja kertovat esimerkiksi harrastuksensa¹⁹
- voidaan käyttää ryhmäytymisprosessin tukemiseen¹⁹:
 - videota voidaan katsoa yhdessä useaan kertaan, jolloin opitaan tuntemaan toiset ryhmäläiset¹⁹
 - voidaan käyttää keskustelun virittäjänä: kuka tuo on joka nyt esittelee itsensä? missä hän istuu? jne. Älkää unohtako myös aikuisten esittelyä!
- mitä vaaditaan: rauhallinen tila, jossa aikuinen voi kuvata lasta - myös lapset voivat kuvata toisiaan, kun kamerankäyttö on tutumpaa / lasten ikä sallii
- muunnos: esittelyvideo päiväkodista/lapsiryhmästä uusille lapsille/työntekijöille/vanhemmille¹⁹
- muunnos: retkistä/omasta ryhmästä/vierailijoista/ryhmätöistä voidaan tehdä pidempi dokumenttimaisempi reportaasi¹⁹

HUOM lasten omat selostukset tekevät videosta eläväisemmän kuin työntekijöiden selostus¹⁹

OPITTAVAN ASIAN VIDEOINTI

- videolla voidaan työstää asiaa, jonka halutaan lasten oppivan¹⁸
- videolla lapset voivat vaikka kertoa, miten toimitaan kävelyretkellä¹⁸:
 - kuljetaan jonossa, pidetään kaveria kädestä kiinni / pidetään narusta kiinni, ei lähdetä harhailemaan, miten toimitaan tienylitystilanteissa¹⁸
 - tämän voi kuvata joko retkitilanteessa, jolloin pysähdytään ja joku lapsi kertoo, miten pitää toimia tai päiväkodissa esimerkiksi kuvia apuna käyttäen, konkreettisen tilanteen näkeminen tosin voi auttaa oppimista
- lapsille annetaan tilaisuus toimia opettajina, mikä motivoi ja innostaa oppimaan¹⁸
- myös päiväkodin arkitilanteita voidaan käsitellä videolla: pukemistilanne, ruokailutilanne, päiväpiiri jne.
- videota katsotaan yhdessä ja siitä keskustellaan¹⁸:
 - joskus voi olla ehkä kannattavampaa katsoa videota pienryhmissä jos mahdollista
 - voidaan myös valita tietyt lapset, joilla videon käsittelemä aihe tuottaa haasteita (miksi näin on tärkeää toimia? miksi noin ei saa toimia? jne.)

VIDEOKIRJEENVAIHTO

- esimerkiksi viskarit ja eskarit tai eskarit ja ekaluokkalaiset voivat käydä videokirjeenvaihtoa toistensa kanssa¹⁸
- viskarit voivat esittää videolla kysymyksiä ja ajatuksia eskarista, joihin eskarit ja eskariopettajat vastaavat; eskarit voivat tehdä esittelyvideon uusille esikoululaisille
- ekaluokkalaiset voivat tehdä esittelyvideon ekasta luokasta ja koulusta esikoululaisille¹⁸, eskarit voivat esittää kysymyksiä ja ajatuksia koulun aloituksesta joihin ekaluokkalaiset ja opettajat vastaavat
- videot kannustavat keskusteluun ja auttavat eskariin / kouluun tutustumisessa
- vaatii järjestelyä läheisen koulun ekan luokan kanssa, kirjeenvaihtoa voidaan rajoittaa kertaan /pariin kertaan, jos mahdollista videomateriaalit voi toimittaa lähikouluun retken yhteydessä, jolloin työntekijöiltä ei vaadita lisätöitä

HUOM jos eskarit menevät moniin eri kouluihin, voidaan kirjeenvaihtoa käydä yleiseltä pohjalta: millaista koulussa on?

HUOM Kysymysten/kommenttien esittämisen apuna voidaan käyttää ryhmän omaa maskottia (ks. RYHMÄN OMA MASKOTTI)

NÄYTELMÄPÄTKÄT²⁰

- lapset kuvaavat toisistaan lyhyitä ja ytimekkäitä näytelmäpätkiä (myös aikuinen voi toimia kuvaajana)
- aiheena voi olla vaikka satu, joka on juuri luettu tai vaikka vain lapsen ja eläimen (jota lapsi esittää) kohtaaminen ja ystävyystyminen; lapset voivat myös itse keksiä lyhyen ”näytelmän”, suurempaa käsikirjoitusta ei välttämättä tarvita
- videota katsotaan jälkikäteen yhdessä
 - yksi tapa prosessoida katsottua on haastatella erikseen video-pätkän nähneet lapset ja kirjoittaa ylös heidän havaintojaan,
 - yhdessä käydään läpi, miten erilaisiin asioihin lapset kiinnittivät huomiota ja miten eri tavoin lapset muistivat asioita

VIDEOPENSSELI-MENETELMÄ²¹

- lapset kuvaavat ympäristöstään asioita, joita yhdistää jokin muoto, väri tai alkukirjain
- helppo menetelmä, ei vaadi erityisosaamista, kamerakin tulee tutuksi sovellettaessa
- sama kuvaustekniikka aina: kohdetta kuvataan ensin aivan läheltä (kamera viedään melkein kohteeseen kiinni ja aloitetaan kuvaus) ja sitten sitä viedään kauemmas jolloin kuva laajentuu (helpompaa liikuttaa kameraa fyysisesti, lapsillekin helpompaa kuin zoomin käyttö),
 - alussa aikuinen seuraa että lapset osaavat aloittaa ja lopettaa tallennuksen oikeassa kohtaa, jos kohteita on vaikea löytää aikuinen auttaa
- materiaalia katsottaessa aikuinen voi pysäyttää kuvan, kun kohteesta näkyy jokin yksityiskohta, lasten tehtävä on tunnistaa esine ja etsiä sitä ympäristöstään; voidaan myös miettiä
 - miksi jokin esine on tietyn värinen,
 - mitä sillä on haluttu kertoa,
 - mitä muuta väristä tulee mieleen jne.
- Kuvaustilanteessa kehittyy muun muassa käden ja jalan yhteistyö sekä aistien ja lihasten välinen yhteistyö. Videoiminen kehittää lasten motorisia taitoja, hahmottamista sekä koordinaatiota.

HUOM videota katsottaessa television tai tietokoneen ääni kannattaa laittaa pois päältä, jotteivät äänet häiritse keskustelua

HUOM lue tarkemmin videopensseli-menetelmästä netissä: [Videopensseli. Muoto-, väri- ja kirjainoppia videokameralla –opas](#) & [Liikkuva kuva – muuttuva opetus ja oppiminen](#) (s.36 alkaen)

VANHEMMAT

KASVATUSKESKUSTELUT

- Voidaan näyttää videota lasten toiminnasta päiväkodissa, toimii kasvatuskeskustelun tukena ja samalla antaa mielikuvan lapsen maailmasta päiväkodissa²²
- Jos lapsella on epätoivottua käyttäytymistä päiväkodissa, video mahdollistaa toiminnan näyttämisen ja siitä voidaan keskustella.
 - videomateriaali helpottaa tilanteen hahmottamista (vrt. pelkkä sanallinen viestintä)
- Video on konkreettinen näyte

HUOM on tärkeää luoda myönteinen ilmapiiri ja kertoa myös lasten vahvuuksista²³, etenkin jos vanhempien kanssa joudutaan puhumaan epämieluisista asioista

PÄIVÄKOTIIN TUTUSTUJAT / VANHEMPAINILTA

- video mahdollistaa päiväkodin arjen näyttämisen
 - esittelyvideo → voi rauhoittaa mieltä tuoda lapsi päiväkotiin
- voidaan näyttää videota lapsista keskustelemassa jostakin aiheesta²⁴
 - tarkoituksena innostaa vanhempia keskustelemaan samasta aiheesta / tuoda lasten näkökulmaa keskusteluun²⁴

TYÖNTEKIJÄT

MITÄ HYÖTYÄ VIDEOINNISTA ON AMMATILLISEN KASVUN TUKENA?²⁵

- videomateriaali antaa mahdollisuuden palata reflektoimaan jo tapahtunutta toimintaa
 - työn taustalla olevaa pedagogista ajattelua on vaikeaa perustella, mikä voi aiheuttaa turhautumista
 - reflektointi antaa edellytykset tiedolliselle, taidolliselle ja emotionaalaiselle kehitykselle
 - yhteisellä reflektoinnilla yksilöstä lähtenyt työtapo saadaan yhteisön käyttöön
 - yhteinen reflektointi yhtenäistää päiväkotikulttuuria
 - varhaiskasvatuksessa mahdotonta pohtia ajatteluprosesseja kasvattamistoiminnan aikana
- usein mielikuvat tapahtumista tai niiden järjestyksestä voivat olla hajanaiset tai ne voidaan muistaa väärin
 - videomateriaali antaa tarkan ja todenmukaisen kuvan tapahtumista ja auttaa huomaamaan asioita, jotka muuten jäisivät huomaamatta (etenkin kun kuvataan suurta ryhmää)
 - tilanteen palauttaminen ei perustu pelkästään muistin varaan
- kun materiaalia katsotaan moneen kertaan, voidaan näkökulmaa vaihdella ja katsoa tilannetta monen henkilön näkökulmasta
- videolta näkyy sanaton viestintä: ilmeet, eleet, äänenpainot
 - omaksuttuja käyttäytymismalleja on vaikea muuttaa, joten ne tulevat hyvin esiin videolla

- tavoitteena tuoda näkyväksi usein piiloon jääviä asioita, kuten hiljainen tieto ja vuorovaikutus
 - hiljaisen tiedon sanoittaminen on tärkeää sillä sanomattomat uskomukset ja odotukset vaikuttavat työhön
- videomateriaalin avulla päästään helpommin käsiksi tilanteessa koettuihin tunteisiin
- video pitää henkilöt aidosti kiinni katsottavassa tilanteessa ja estää heitä keskustelemasta kaavamaisesti teoriaan tukeutuen, vaan tuo esiin heidän aitoja näkemyksiään ja tunteitaan
- voi estää työhön ”leipääntymistä” kun tieto lisää ymmärrystä, jolloin työntekijällä on enemmän resursseja työhönsä

MUISTETTAVAA KUN VIDEOIDAAN

- aluksi on hyvä pohtia, mitä videoinnilla tavoitellaan⁵, esimerkiksi:
 - halutaanko keskittyä tiettyyn tilanteeseen (pukeminen, ruokailu, päiväpiiri tms.)
 - halutaanko tutkia, miten tiimiläiset asettavat rajoja lapsille
 - halutaanko tutkia, miten tiimiläiset antavat positiivista palautetta lapsille/toisilleen
 - halutaanko yleisesti kerätä materiaalia ryhmän/tiimin toiminnasta keskustelun tueksi
- jos tilaan ei ole mahdollista asentaa jalustaa / laittaa kameraa itse tehdyn jalustan päälle, kannattaa kuvausta tehdä useamman tiimin henkilön toimesta, jotta kaikista saataisiin materiaalia
 - kuvaus kannattaa jakaa useammalle päivälle ja sopia etukäteen että kerätään materiaalia vaikka viikon ajan

VIDEOINTI PÄIVÄKOTITIIMIN TYÖKALUNA²⁶

- kun videomateriaalia on kuvattu, kokoonnutaan tiimin kanssa yhteen katsomaan sitä
 - jotta aikaa ei tuhlaantuisi koko materiaalin katsomiseen, voi joku tiimiläisistä katsoa materiaalin etukäteen ja valita katsottavat pätkät
 - jokainen voi pysäyttää videota haluamassaan kohdassa tai voidaan nimetä vastuuhenkilö, joka pysäyttää videota
- jokainen kertoo omasta osallistumisestaan kuvattuun tilanteeseen
 - mitä tein tässä? miksi?
 - mitä ajattelin tässä tilanteessa? mitä ajattelin tilanteen jälkeen? entä nyt tätä katsottaessa?
 - mitä tunsin?
 - miten tekisimme ympäristöstä oppimiselle suotuisamman?
 - mitä tilanteessa olisi voitu tehdä toisin?
- muiden kommentit tuovat uutta näkökulmaa ja uutta ajateltavaa

VIDEOINTI YKSITTÄISEN TYÖNTEKIJÄN TYÖKALUNA²⁷

- vaikka useamman henkilön yhteisellä reflektoinnilla saadaan esille enemmän näkökulmia, voi työntekijä myös itsenäisesti katsoa kuvattua materiaalia omasta toiminnastaan ja käyttää sitä reflektoinnin tukena
- jos työntekijä toimii opiskelijan ohjaajana, voi videointia hyödyntää onnistuneesti yhteisissä arviointikeskusteluissa ja palautteen annon välineenä
 - ohjaaja videoi opiskelijaa eri tilanteissa ja katsoo materiaalia yhdessä pysäyttäen videota ja kysymyksiä esittäen
 - mainio menetelmä, koska palautetta on vaikeaa antaa tuoreeltaan eri tilanteissa

VIDEOINTI VERKOSTOTYÖN TUKENA

- päiväkodissa vierailee henkilöitä havainnoimassa lapsia / antamassa tukea päiväkotihenkilöstön kasvatustyöhön; nämä harvoin tapahtuvat tapaamiset tuovat haasteita:
 - lapset voivat jännittää uutta/vierasta henkilöä ja käyttäytyä niin kuin hän luulee, että häneltä odotetaan¹⁶
 - lapsella saattaa olla ”hyvä päivä”, jolloin aikuisia huolestuttavat asiat eivät välttämättä tule esille lyhyen tapaamisen aikana
- videomateriaalin näyttäminen esimerkiksi erityislastentarhanopettajalle tai psykologille:
 - auttaa näyttämään laajemman kirjon lapsen vahvuuksista/heikkouksista/käyttäytymisestä
 - antaa lapsesta totuudenmukaisemman kuvan kuin jos erityislastentarhanopettaja tai psykologi olisi käymässä päiväkodissa vain kerran tai pari kertaa

VIDEOINTI KOKO TALON TYÖKALUNA

- koko talon kehityspäivissä voidaan katsoa videomateriaalia eri ryhmien toiminnasta ja jakaa onnistumisia/menetelmiä/tapahtumia/ideoita tai käyttää videota yleisesti keskusteluun innostajana
- päiväkodin johtaja tai muu vastuhenkilö voi tutustua ryhmien toimintaan videomateriaalin avulla ja käyttää sitä:
 - palautteen antoon
 - ongelmiin puuttumiseen

VIDEON EDITOINTI

- Videomateriaalista voidaan poimia pätkiä lasten kehityksestä ja koota niitä lasten omiin tiedostoihin päiväkodin tietokoneelle
 - Tämä hyödyttää kun materiaalia etsitään esimerkiksi erityislastentarhanopettajaa varten

- Videon muokkausohjelmilla voidaan muun muassa lisätä tekstiä ja ääntä

- Joidenkin videokameroiden ohessa voi tulla mukana videon muokkausohjelma.
 - Myös joissakin tietokoneissa tällainen saattaa olla valmiina. Esimerkiksi Windows Movie Maker -ohjelma löytyy useimmiten tietokoneelta suoraan, jos käyttöjärjestelmänä on Windows.

- Kaikki alla mainitut editointi / muokkausohjelmat ovat ilmaisia ja mahdollistavat muun muassa videon leikkaamisen ja tekstityksen lisäämisen. Ne kaikki ovat Windows Movie Makeria lukuun ottamatta englanninkielisiä. Linkki vie ohjelman käyttöohjeisiin.
 - [Avidemux](#)
 - [Lightworks](#)
 - [ProjectX \(käyttöohje suomenkielinen\)](#)
 - [VirtualDub, suomekielinen käyttöohje](#) ([VirtualDub, englanninkielinen käyttöohje](#))
 - [VirtualDubMod](#)
 - [Windows Movie Maker](#)

➤ muita linkkivinkkejä

- [Asiaa digitaalisen videoeditoinnin perusteista](#)
- [Digikuvaus.fi: 10 vinkkiä ja ohjetta videokuvaukseen.](#) Lyhyesti asiaa muun muassa kameran tarkennuksesta, valotuksesta, kameran liikkeestä jne.
- [Digivideo.fi](#) Paljon hyviä neuvoja muun muassa videokuvauksen perusteista, äänen tallentamisesta, valaistuksesta, editoinnista (sekä paljon muuta)
- [Videokuvauksen perusteita.](#) Kameran liikuttaminen, kuvakoot, valaistus yms.
- [Videokuvauksessa muistettavaa.](#)
- [Videokuvausvihjeitä.](#) Kerrotaan lyhyesti muun muassa automaattivalotuksesta, tarkennuksesta, hämäräkuvauksesta jne.

LÄHTEET

[Digitaalinen kasvunkansio – opettajan opas. 2004.](#)

11 s.4

Forman, G. 2002. [Mirrors that Talk. Using Video to Improve Early Education.](#) Published January 2002 in Connections, University of Massachusetts.

15 s.1

Heikka, J., Hujala, E. & Turja, L. 2009. Arvioinnista opiksi Havainnointi, arviointi ja suunnittelu varhaispedagogiikassa. Vantaa: Printel Oy

10 s.116

12 s.112

Heinimaa, E. [Mitä näillä kaikilla dokumenteilla tehdään?](#) Lastentarhanopettaja syys/2004.

14

Kylmänen, T. 2010. Mediomyllly – Kasvattajan opas esi- ja alkuopetukseen. Helsinki: Tammi.

20 s.18

24 s.47

Liukko, S. & Kangassalo, M. 1998. Mediaa muruille. Helsinki: Kirjayhtymä Oy.

1 s.14

3 s. 92

13 s. 88–89

18 s.90

19 s.89

[Mediametka.fi. Tekijänoikeudet kunniaan.](#)

9

Mäkitalo, A-R. Video refleksiivisen keskustelun virittäjänä. 2009. Teoksessa Mäkitalo, A-R., Ojala, M., Venninen, T. & Vilpas, B. (toim.) Löytöretkellä omaan työhön. Kehittämistä ja tutkimista päiväkodin arjessa. Yliopistopaino, 215–221.

7 s.219

25 s.215–216, 218–219

26 s.216

Nevala, T. 2009. [Videopensseli - Muoto-, väri- ja kirjainoppia videokameralla.](#) Valveen elokuvakoulu.
2 s.3
21 s.3

Nevala, T. 2011. Videopensselin avulla tuttu maailma näyttäytyy uudenaikaisena. Teoksessa Hakkarainen, P. & Kumpulainen, K. (toim.) [Liikkuva kuva – Muuttuva opetus ja oppiminen.](#) s. 36-44
13 s.38–39
21 s. 36–38, 41

Patrikainen, S. & Toom A. Teoksessa Kansanen, P. & Uusikylä, K. 2004. Opetuksen tutkimuksen monet menetelmät. Juva: PS-kustannus.
6 s.246
8 s.245
25 s.246–248, 254, 256–257
26 s.243, 245, 247

Theobald, M. 2008. [Methodological issues arising from video-stimulated recall with young children.](#)
16 s.3
25 s.2
26 s.2

[Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet. 2005.](#)
23 s.33

Vienola, V. 2005. [Videoiden käyttö tutkimuksen apuvälineenä.](#)
4 s.73
5 s.72
17 s.72, 76–77
25 s.75–76

Wallin, K. 2000. Reggio Emilia ja lapsen sata kieltä. 2000. LK-kirjat Lasten Keskus Helsinki.
14 s.27, 122, 127
22 s.122
25 s.123, 126–127
26 s.127

LÄHDEVIITTEET

- 1 Liukko & Kangassalo s. 14
- 2 Nevala 2009 s. 3
- 3 Liukko & Kangassalo s. 92
- 4 Vienola s. 73
- 5 Vienola s. 72
- 6 Patrikainen & Toom s. 248
- 7 Mäkitalo s. 219
- 8 Patrikainen & Toom s. 245
- 9 Mediametka.fi
- 10 Heikka ym. s. 116
- 11 Digitaalinen kasvunkansio – opettajan opas s. 4
- 12 Heikka ym. s. 112
- 13 Liukko & Kangassalo s. 88-89; Nevala 2011 s. 38-39
- 14 Wallin s. 27, 122, 127; Heinimaa
- 15 Forman s. 1
- 16 Theobald s. 3
- 17 Vienola s. 72, 76-77
- 18 Liukko & Kangassalo s. 90
- 19 Liukko & Kangassalo s. 89
- 20 Kylmänen s. 18
- 21 Nevala 2009 s. 3; Nevala 2011 s. 36- 38, 41
- 22 Wallin s. 122
- 23 Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet s. 33
- 24 Kylmänen s. 47
- 25 Mäkitalo s. 215-216, 218-219; Patrikainen & Toom s. 246-248, 254, 256-257; Theobald s. 2; Vienola s. 75-76; Wallin s. 123, 126-127
- 26 Patrikainen & Toom s. 243, 245, 247; Theobald s. 2; Mäkitalo s. 216; Wallin s. 127
- 27 Mäkitalo s. 216, 219